

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

БУРАВСЬКА ІННА АНДРІЇВНА

Допускається до захисту:
в. о. завідувача кафедри
германської філології
канд. філол. наук
.....Білецька О. В.
(підпис)
«___» _____ 20__р.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ НА
ПОЗНАЧЕННЯ НАЗВ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СУЧАСНИХ
НІМЕЦЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.043 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша німецька»

Освітня програма «Німецька та друга іноземна мови та літератури
(переклад включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:
Манакін В. М.,
докт. філол. наук, професор,
професор кафедри
германської філології

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЕКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 20__

АНОТАЦІЯ

Буравська І. А. Структурно-семантичні особливості іменників на позначення назв музичних інструментів у сучасних німецькій і українській мовах. Спеціальність 035 «Філологія». Спеціалізація 035.043 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша німецька». Освітня програма «Німецька мова і переклад». Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021. – 101 с.

Магістерську роботу присвячено вивченню особливостей німецьких та українських назв музичних інструментів на рівні їхньої структури та семантики, походження назв музичних інструментів у порівнювальних мовах.

Матеріал дослідження містить 1003 лексеми у сучасній німецькій мові, які були виокремлені методом суцільної вибірки, з німецькомовного сайту «Lexikon der Musikinstrumente», та 644 лексем українською мовою, які були виокремлені методом суцільної вибірки зі словника «Музика. Словник-довідник» під редакцією Ю. Є. Юцевича та зі словника «Великий тлумачний словник української мови» під редакцією В. Т. Бусела.

Під час дослідження виявлено що частка запозичень як в німецькій так і в українській мовах становить $\approx 90\%$. Найбільше запозичень в обох порівнюваних мовах з латинської та грецької мов.

Найбільшу частку становлять прості слова, серед похідних переважають в німецькій – префіксальна а в українській – суфіксальна модель. В німецькій мові значно більша частка складних слів.

Усі назви музичних інструментів поділені на 4 семантичні групи: аерофони, ідіофони, мембранофони та хордофони. За тематичною класифікацією – 7 груп : матеріал; форма; частина тіла; звук; приналежність; призначення; походження; винахідник тощо.

Ключові слова: музичний інструмент, семантика, структура, етимологія, запозичення.

SUMMARY

Buravska I. A. Structural and Semantic Analysis of the Names of Musical Instruments in Modern German and Ukrainian. Speciality 035 "Philology". Specialization 035.04 "Germanic Languages and Literatures (including translation), first German". Educational Programme "German Language and Translation". Vasyl' Stus Donetsk National University, 2021. – 101p.

The master's research paper is devoted to the study of peculiarities of German and Ukrainian names of musical instruments at the level of their structure and semantics, the origin of names of musical instruments in comparative languages.

The empiric material of the research includes 1003 lexemes in the modern German language, which were extracted by the total sampling method, from the German-language website "Lexikon der Musikinstrumente", and 644 lexemes in the Ukrainian language, which were extracted by the total sampling method from the dictionary "Music. Dictionary-Reference Dictionary" edited by Y. Yutsevich and "Large Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language" edited by V. T. Busel.

The study reveals that the proportion of loanwords in both German and Ukrainian languages is $\approx 90\%$. More loanwords in both compared languages are from Latin and Greek.

The largest proportion is made up of simple words; among the derivatives, the prefix model prevails in German and the suffix model in Ukrainian. In German, the proportion of compound words is significantly higher.

All musical instrument names were classified into 4 semantic groups: aerophones, idiophones, membranophones, and chordophones. By thematic classification - 7 groups: material; shape; body part; sound; belonging; purpose; origin; inventor, etc.

Key words: musical instrument, semantics, structure, etymology, loanwords.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЗВ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	10
1.1 Проблема теорії номінації у лінгвістиці	10
1.2 Шляхи поповнення словникового складу мови.....	15
1.2.1 Запозичення	17
1.2.2 Словотвір	25
1.2.3 Зміна значення.....	28
1.3 Назви музичних інструментів як об'єкт лінгвістичних досліджень.....	31
Висновки до Розділу 1	35
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	38
2.1 Походження назв музичних інструментів.....	38
2.2 Структурні особливості назв музичних інструментів	50
Висновки до Розділу 2	64
РОЗДІЛ 3 СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ....	66
3.1 Лексико-семантичні особливості назв музичних інструментів	66
3.2 Тематична класифікація нмузичних інструментів.....	73
Висновки до Розділу 3	79
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Мова – це не лише система графічних та звукових знаків, але й суто людський спосіб спілкування. Вона виникла в період розвитку людства та має своє соціальне призначення. Мова має свої правила, що врегульовують її вживання.

Мова, в цілому, і лексика, зокрема, – знаходяться у постійному розвитку. Кожної секунди десь у світі з'являється нове слово, або ж нове значення. Мова, завжди знаходиться під впливом цілої низки зовнішніх та внутрішніх чинників, які зумовлюють її розвиток. Зовнішні чинники – це суспільно-політичний та економічний розвиток, вплив різних історичних подій, прогрес у техніці і науці, розвиток культури тощо. Зовнішні чинники є надзвичайно потужними. Від них залежать не тільки зміни в мові, а й саме існування чи зникнення мови. Зовнішні чинники впливають на зміни окремих структурних елементів мови: появу нових слів, вимову звуків, виникнення нових граматичних форм та ін. Однак, якщо не можна простежити пряму залежність змін від зовнішніх чинників, як наприклад, спрощення звукової системи, чергування голосних, то ці чинники внутрішні. Вони зумовлені внутрішніми потребами мови, розвитком, тобто саморозвитком. Внутрішньомовні чинники закладені в самій мові, в її внутрішній системі, в її можливостях та тенденціях [13, с. 16-19]. На ці чинники впливають умови мовленнєвого середовища. Умови також бувають внутрішніми та зовнішніми. Внутрішні умови змін мови позначаються відношеннями та зв'язками, що впливають і діють у самій мові. Зовнішні ж, залежать від взаємодії з суспільством та іншими мовами. Важливо зазначити, що мова змінюється для того, щоб відповідати потребам людства – бути засобом спілкування та пізнання, доносити важливу інформацію. Тому нікому не є дивним, що лексика є різною, та поділена на сфери вживання.

Пропонована робота належить до галузі порівняльної лексикології та присвячена вивченню лексико-семантичної групи слів на позначення музичних інструментів в німецькій та українській мовах.

В останні десятиліття спостерігається інтенсивний розвиток досліджень у галузі семантики. В результаті цих досліджень були розглянуті різноманітні проблеми, що мали відображення у працях багатьох лінгвістів.

Такі мовознавці, як В. В. Виноградов [22], Г. Б. Антрушина [3], І. В. Арнольд [6], М. А. Кронгауз [45], Е. Коельвель [91] – досліджували питання значення слова, його структуру, типи та засоби його змін. З. Д. Попова [57], І. А. Стернін [68], Ю. Д. Апресян [4], Г. Глюк [92] – питання системи організації лексичного складу мови. Різноманітні тематичні й лексико-семантичні групи розглядають такі вчені, як А. Ф. Малюга [50], Ю. Є. Кійко [41], Х. Буссман [88].

Особливу увагу лінгвістів привертає музична термінологія. Її вивчали такі лінгвісти, як Ф. Геварт [94], В. Ш. Махійон [100], А. Модр [54], що досліджували і класифікували музичні інструменти. Також семантика найменувань музичних інструментів була предметом багатьох досліджень. Так Б. Х. Борликова [14] дослідила музичну термінологію у калмицькій мові, Н. Г. Ткаченко [70] в російській мові, Л. О. Симоненко [60] в українській мові. Порівняльному аналізу найменувань музичних інструментів у російській та таджикській мовах привчена робота І. С. Ешматової [83].

Однак незважаючи на велику кількість робіт, існують певні лакуни у вивченні музичної терміносистеми. Так, малодослідженим залишається етимологічний та структурний аспекти. Крім того, порівняльні дослідження базуються в основному на двох мовах: англійській та українській або російській. В той же час ця тема залишається малодослідженою у німецькій мові. Все це і зумовлює **актуальність** пропонованої роботи.

Варто зазначити, що серед назв музичних інструментів є багато запозичень з інших мов. Для того щоб правильно вивчити цю лексику, потрібно: дослідити походження слова, його будову, як зовнішню, так і внутрішню, значення слова та сферу, в якій воно може бути використаним.

Отже, **мета** дослідження полягає в аналізі походження назв музичних інструментів та вивчені їхніх структурних особливостей.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **практичних завдань**:

- 1) скласти список лексичних одиниць на позначення музичних інструментів в німецькій та українській мовах;
- 2) дослідити походження зазначених одиниць та визначити, з якої мови запозичено найбільшу кількість лексем в обох досліджуваних мовах;
- 3) вивчити структурні та морфологічні особливості назв музичних інструментів у сучасних німецькій та українській мовах;
- 4) проаналізувати лексико-семантичні особливості назв музичних інструментів в порівнювальних мовах;
- 5) дослідити тематичну класифікацію зазначених лексем.

Об'єктом дослідження слугують терміни на позначення музичних інструментів у сучасних німецькій та українській мовах.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості іменників на позначення назв музичних інструментів у порівнювальних мовах.

Матеріал дослідження становлять 1003 лексем у сучасній німецькій мові, які були виокремлені методом суцільної вибірки, з німецькомовного сайту «Lexikon der Musikinstrumente» (<http://www.lexikon-musikinstrumente.de/>), та 644 лексеми українською мовою, які були виокремлені методом суцільної вибірки зі словника «Музика. Словник-довідник» під редакцією Ю. Є. Юцевича [84] та зі словника «Великий тлумачний словник української мови» під редакцією В. Т. Бусела [19].

Методами дослідження були методи етимологічного, кількісного та порівняльного аналізу. Також було використано описовий метод. Описовий метод був використаний для надання точного то повного опису музичних термінів в порівнюваних мовах. Методом порівняння було зіставлено лексеми, для виявлення спільних, відмінних та специфічних рис у лексемах досліджуваних мовах. Методом кількісного дослідження було виявлено частоту використання морфем в порівнюваних мовах та проаналізовані інші лексичні засоби, що зустрічалися протягом дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено в доповіді «Структурні особливості назв музичних

інструментів у сучасній німецькій мові» на Міжвузівська наукова студентська конференція «Зіставне вивчення германських, романських та слов'янських мов і літератур» (м. Вінниця, 2021 р.)

Публікації. Основні положення роботи висвітлено у публікації тез доповіді «Структурні особливості назв музичних інструментів у сучасній німецькій мові» в збірнику Донецького національного університету імені Василя Стуса, Факультет іноземних мов, «Зіставне вивчення германських, романських та слов'янських мов і літератур» Вінниця 2021, а також у публікації статті «Структурно-семантичні особливості назв музичних інструментів у сучасних німецькій та українській мовах» в збірнику II Міжнародної наукової конференції «Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття» Рівне, 2021. Публікація тез доповіді «Етимологія назв музичних інструментів в німецькій мові» в збірнику Національної Академії Наук України, Інституту Інноваційної Освіти «Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку» Київ Інститут інноваційної освіти 2020.

Структура роботи. Магістерська робота має традиційну структуру та включає в себе Вступ, три Розділи – теоретичний і два практичних, Висновки до кожного розділу, Загальні висновки та Список використаної літератури, який складається з 102 джерел, у тому числі 17 іноземними мовами та Додатки. Робота має 101 сторінку. Основний текст дослідження викладено на 78 сторінках.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність дослідження, висвітлено мету і завдання роботи, окреслено емпіричний матеріал, об'єкт, предмет та методи дослідження, описано структуру магістерської роботи, подано відомості щодо апробації результатів роботи.

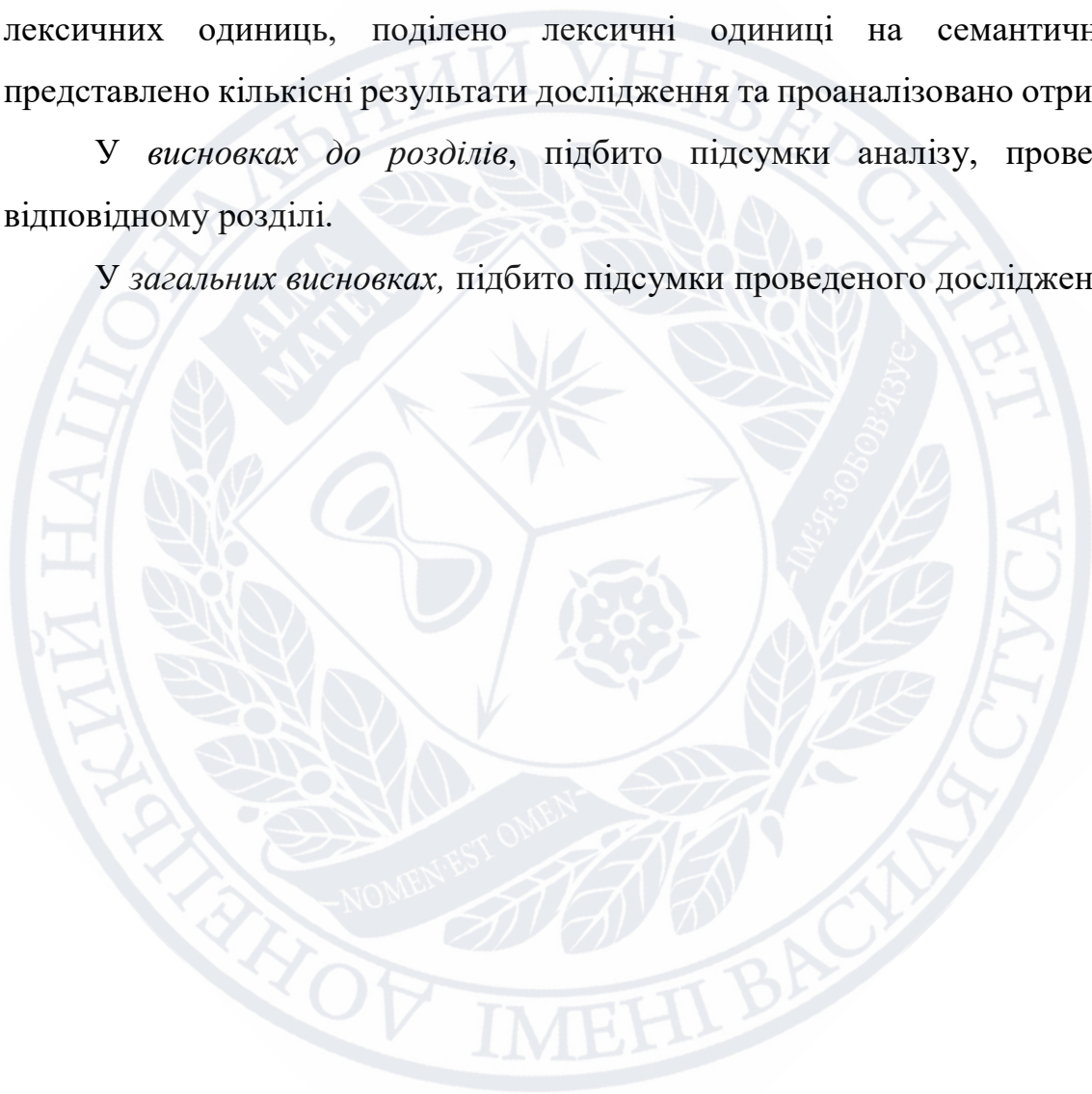
У *першому розділі* «Теоретичні засади дослідження назв музичних інструментів» розглянуто теорію, та здійснено критичний огляд результатів досліджень за темою, з'ясовано стан дослідження назв музичних інструментів на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки, висвітлено різні підходи до вивчення теми.

У *другому розділі* «Структурні особливості назв музичних інструментів у сучасній німецькій та українській мовах» проведено структурний аналіз лексичних одиниць, представлено кількісні результати дослідження та проаналізовано отримані дані.

У *третьому розділі* «Семантичні особливості назв музичних інструментів у сучасній німецькій та українській мовах» проведено семантичний аналіз лексичних одиниць, поділено лексичні одиниці на семантичні групи, представлено кількісні результати дослідження та проаналізовано отримані дані.

У *висновках до розділів*, підбито підсумки аналізу, проведеного у відповідному розділі.

У *загальних висновках*, підбито підсумки проведеного дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЗВ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

1.1 Проблема теорії номінації у лінгвістиці

Проблема номінації завжди широко зацікавлювала дослідників своєю сутністю, які підкреслюють складність, багатогранність та об'ємність цього явища. Явище номінації – це не просте створення значущих мовних одиниць, а суть теорії полягає в вирішенні складного комплексу проблем. Теорія номінації, це процес, який постійно відбувається в навколишньому світі, коли людина пізнає щось досі невідане.

Номінація – це утворення мовних одиниць, що характеризуються номінативною функцією, тобто, що служить для називання та виокремлення фрагментів дійсності і формування відповідних понять у формі нових слів, словосполучень, фразеологізмів. [49, с.366] Цим терміном також відмічають і результат самого процесу номінації. Деякі дослідники використовують термін для позначення розділу мовознавства, що вивчає структуру процесу найменування. В цьому сенсі номінація це те ж саме, що і ономасіологія (наука, яка є підрозділом лінгвістики, і яка вивчає процес найменування) [33, с. 390], і що зіставляється семасіології (наука, яка вивчає значення слів, незважаючи на їхню вимову) [9, с. 288]. Також сукупність проблем, які охоплюють вивчення динамічного аспекту процесу найменування в формі речення і утворюючих його частин, які аналізуються в теорії референції (співвідношення одиниць мовлення з позамовною дійсністю, а також їх результат) [26, с. 73-83].

Засновниками теорії номінації можна вважати австрійських вчених Г. Шухардта та Р. Мерінгер, які в журналі «Слова і речі» («Wörter und Sachen») обґрунтували ідею, що для повного з'ясування співвідношення слово і потрібно розглядати їх одночасно , тому що історія слова є історією людини, що його використовує [83, с. 40-46]. У подальшому цим питанням почав займатися А. Цаунер, який в 1903 році, писав: «Ми маємо у мовознавстві два взаємодоповнюючих розділи, один з яких виходить з зовнішнього, від слова і

задає питання, яке поняття є пов'язаним зі словом, яке значення слову належить, звідси – семасіологія, інший бере за початковий пункт поняття та встановлює яке позначення, найменування має мова для цього поняття, звідси – ономасіологія» [102, с. 339].

Дослідженню теорії номінації присвячені роботи багатьох вчених. Так, наприклад, Ж. О. Вардзелашвілі досліджує інтерпретацію терміну «номінація» в лінгвістичних дослідженнях [18]; Ф. І. Карташкова аналізує особливості номінації в мовленнєвому спілкуванні [40]; О. С. Кубрякова досліджує особливості теорії номінації і словотворення в мові [47]. Також численні дослідження присвячені окремим тематичним групам, наприклад назв осіб за професією в німецькій та швейцарській мовах досліджував Е.Оксаар [98].

Ж. О. Вардзелашвілі в своєму дослідженні навів найбільш точний нарис розвитку теорії номінації. Так за його роботою можна зрозуміти, що номінація довгий час вивчалася на рівні парадигматичних відносин. А у філософському періоді античні мислителі підтримали точку зору, що номінація має матеріалістичне походження. Античні мислителі визнали в ній складне різноманіття співвідношень між словом, предметом та поняттям. Такої точки зору були: Аристотель, Демокрит, Гераклід, Платон та Августин. У період визнання ономасіологічного та семасіологічного аспектів розгляду номінації, особливе місце займає визнання умовної межі між поняттями «значення» та «позначення» при відсутності цілісного системного опису слів. Подальші дослідження теорії номінації проводилися в «Празькому лінгвістичному гуртку», учасниками якого були: В. Матезіус, Б. Трнки, Б. Гавранека, Й. Вахека, С. Карцевський, Р. Якобсон. Ці дослідження базувались на визначенні мови, як знакової системи, яка слугує для реалізації конкретної мети [18].

Передусім теорія номінації розвивалася як теорія, що спрямована на пояснення шляху від речі до її значення, тобто від предметного світу до мовного [23]. Людина, яка створює нове слово жадає індивідуальності та оригінальності. Після створення слово має пройти ще декілька стадій: соціалізацію та лексикалізацію. При соціалізації слово приймається в суспільство, а при

лексикалізації, воно закріплюється в мовній системі. Слово за допомогою посередників поширюється в суспільстві. Ці посередники, як правило, люди з високим рівнем знань, такі як: викладачі університетів, шкільні вчителі, репортери та працівники засобів масової інформації. Слово часто використовується в періодичній пресі. Наступна стадія соціалізації – поширення і використання широкими масами носіїв мови. Далі йде процес лексикалізації, а потім набуття навичок правильного вживання слова [5].

Теорія номінації, як виняткова лінгвістична дисципліна, вивчає та описує загальні закономірності формування нових мовних одиниць; взаємодія мови, дійсності і мислення в цьому процесі; роль людського (прагматичного) фактору у виборі ознак, які лежать в фундаменті номінації; дослідження мовної техніки номінації, її дій, способів і засобів; побудова типології. Залежно від точки відправлення, дослідження ділять на два типи: ономасіологічний та семасіологічний. Ономасіологічний підхід дослідження проблем номінації характеризується тим, що за основу прийнято брати відношення денотат – сигніфікат. Де денотат – це реалія, а сигніфікат – значення. Семасіологічний характеризується тим, що сигніфікат розглядається як спосіб найменування та виділення денотата [49].

Структуру і процеси актів номінації прийнято описувати за допомогою відношення: «реалія – поняття – ім'я». У цьому універсально-логічному відношенні номінації кожен компонент в конкретно мовному середовищі збагачується ознаками, які є характерними для визначення світу в конкретній даній мові. Реалія постає як денотат імені, сукупність властивостей, що виділені в актах номінації, у всіх реалій які позначаються цим іменем реалій. Поняття включають в себе ознаки категорійно-мовні, і виступає як сигніфікат імені. В ці поняття можуть входити і експресивні ознаки. Ім'я усвідомлюється як звукоряд, який розчленовується в мовленнєвій підсвідомості відповідно до структурної організації даної мови [52].

Будівельним матеріалом для речення служать результати номінації, що позначають елементи дійсності. Мовні елементи в процесах номінації

пристосовуються до ідентифікації елементів дійсності або про повідомлення про їх ознаки.

Функція ідентифікації включає в себе: імена «природних родів» – тобто назви предметів та живих істот, та імена «артефактів» – предмети, що були створені людиною. Семантика таких номінацій, відображає чуттєво-відчутний образ позначуваного. Функція предикації (якість субстанції) включає: імена ознак, що називають якості, процеси і стани (сумувати, створювати); а також імена абстрактних понять, які були сконструйовані людиною (надія, совість). По мірі відходження від субстанційних властивостей зростає ступінь абстрактності (важкий і вагомий, йти і рухатися). Найбільша абстрактність властива номінаціям, що позначають причинно-наслідкові, часові умовні засоби (в міру того, як) [69].

Засоби номінації діляться на такі типи: словосполучення, як класичний спосіб створення нових значень і слів; синтаксична транспозиція, при якій морфологічні засоби указують на зміну синтаксичної функції при сталому лексичному значенні; семантична транспозиція, під час цього типу матеріальний вигляд мовної одиниці не змінюється, але виникають багатозначні слова та фразеологізми [49].

Також розрізняють два типи номінації за характером вказування імені на дійсність – автономну та неавтономну(непряму) [1]. Автономна номінація ґрунтується на базі одного імені. Наприклад слово *Atlas* може називати: 1) одного із титанів; 2) географічний атлас; 3) шийний хребець; 4) матерію; 5) атланта; 6) гору в Афіці [72]. Вторинні значення цього слова, отримали нову самостійну номінативну функцію, тобто здатні указувати на дійсність самостійно (автономно). Тоді як неавтономна номінація (непряма) використовує при створенні нової мовленнєвої одиниці комбінаторну техніку мови. Тобто така одиниця завжди буде співвідноситися з своїм означенням непрямо. Наприклад «крута вдача» прикметник «крутий» асоціюється з значенням «суворий» тільки завдяки іменнику «вдача», без якого він втрачає це значення. Із цього видно, що

неавтономна номінація не може вказувати на світ самостійно. Також розрізняють первинну і вторинну номінацію.

Але незважаючи на високу частоту вживання терміну «номінація» в сучасній лінгвістичній літературі, його зміст до сих пір залишається багатозначним, що вносить деяку плутанину.

По-перше, одна і та ж назва – номінація- позначає я і процес створення, закріплення і розподілу найменування за різними фрагментами дійсності, так і значиму мовну одиницю, утворену в процесі називання [69]. По-друге, у різних дослідників часто не збігається зміст термінів «первинна» і «вторинна»

Так Т. В. Булигіна [17], В. Г. Гак [25], А. А. Уфимцева [75] під первинною номінацією розуміють мовне означення за допомогою слів, а під вторинною – мовне означення за допомогою пропозицій. При цьому розмежування двох різних видів мовного означення – як слів і словосполучень, з одного боку (первинна номінація) і пропозицій, з іншого (вторинна номінація), знайшло своє вираження у цих бінарних протиставленнях:

1. Як два види знаків – номінативні та предикативні, знаки-найменування і знаки-повідомлення [17], часткові і повні знаки [25], [74];
2. Як два види семіологічних значимостей – значення і сенс, номінативна і синтагматична цінність знака [75], [74], [73];
3. Як два принципи означення системних засобів – семіологічний і семантичний [10].

Віднесення слів і словосполучень до первинної, а пропозицій – до вторинної номінації відноситься до теорії означення Е. Бенвениста, розуміється під умовами означення насамперед наявність засобів мовного вираження тієї чи іншої семіологічної значущості і факт входження даного знаку в ту чи іншу систему і певного осмислення знаку в цій системі [18].

Під семіотичним Е. Бенвенист розуміє спосіб означування мовного знаку і передає йому статус цілісної одиниці: «знак існує у тому випадку, якщо розпізнається як означуваний всією сукупністю членів мовного колективу і якщо

у кожного викликає в загальному однакові асоціації та однакові уявлення» [10, с.137].

Під первинною номінацією розуміється акт присвоєння імені об'єкту, який ще не має назви. На сучасному етапі функціонування мови, первинна номінація – вкрай рідкісне явище. Нові слова з'являються тільки в тих випадках, коли створюється артефакт (тобто предмет діяльності людини) чи відкривається, виявляється невідомим. Певною мірою явище неологізації можна спостерігати в онтогенезі мови, хоча більшість дослідників пов'язують процеси в дитячій мові з явищем реномінації або субституції. В більшості випадків ми стикаємося з процесом перейменування предмета, що вже має узагальнене ім'я. У таких випадках йде мова про процес вторинної номінації. Під вторинною номінацією розуміється процес присвоєння імені об'єкту, що вже має назву. Вторинна номінація яскраво демонструє номінативні і творчі можливості мови та її носіїв, вказує в певній мірі на мотивацію вибору ознаки, що є основою номінанту. Вторинна номінація сприяє розвитку синонімічних відносин в мові та мовленні. Проте синонімічні мовні одиниці можуть бути як первинною, так і вторинною номінацією, або бути одною номінацією. Зважаючи на різний характер першорядності зазначених номінацій, в той же час необхідно зазначити, що механізм номінації практично не відрізняється прикладами одиниць первинної номінації: терміни спорідненості, назви тварин, кольори, дієслова руху і почуттів. Для вторинної номінації характерними будуть приклади тих же груп слів, які позначають додаткові стилістичні емоційні семи або представляють собою іншомовні елементи [43, с. 24-30].

За допомогою номінації також поповнюється словниковий склад мови, який є надзвичайно різноманітним.

1.2 Шляхи поповнення словникового складу мови

Мова є найбільшим багатством кожного суспільства. Багата, розвинена лексика є ключем до кращого сприйняття навколишнього світу. Всім відомо, що мова – є досить динамічною одиницею. І лексичний склад мови постійно змінюється, і ніколи не залишається у одному постійному вигляді. І зміни в мові

є дуже швидкими, і лексичний стан будь якої мови має бути під постійним дослідженням.

Німецьку мову на сучасному етапі її розвитку досліджували багато вчених. Але найбільш чітку думку про становлення, розвиток і функціонування на сучасному етапі мову німецької мови сформувала М. Д. Степанова. В своїх роботах вона не лише аналізує мову на сучасному синхронному зрізі, але й системно описує, як вона змінювалася на кожному етапі свого розвитку, розширює парадигми науки [85].

Словниковий склад мови – це усі слова мови, які становлять її лексику. Чим більший словниковий склад тим більш розвинутою є мова. Лексико-семантична система мови має польовий характер, тобто структура системи організована за принципом поля, і це поле має центр із його ядром і околицями. Польова структура лексико-семантичної системи передбачає неоднорідний і нерівноцінний її склад. До лексико-семантичної системи мови належать слова, які є різними за їх семантикою, функціями, поширенням, стійкістю в часі, стилістичною характеристикою, походженням тощо [44].

До ядра лексико-семантичної системи належать слова, які є найбільш необхідними словами, а на околицях знаходяться рідковживані слова. Отже лексику поділяють на активну і пасивну. Активна лексика – загальноновживані слова. Ця лексика використовуються усіма носіями мови, що не залежить від, ні від освіти, ні від місця проживання, і навіть не від професії мовця. До активної лексики належать слова які об'єднуються групи такі, як: назви:, назви частин організму людини і тварини, назви свійських і відомих всім назви диких птахів, назви риб, рослин, явищ природи, частини предметів, взуття, кольору, смаку, усі займенники й широкоживані службові слова [44, с. 24].

Серед активної лексики яскраво виражений основний словниковий фонд, тобто найбільш необхідні слова. Критеріями цього фонду є три ознаки: ці слова вживаються 1) завжди, 2) всіма, 3) у всіх випадках [44, с. 26]. Основний словниковий фонд дуже стійкий, майже не змінюється.

Пасивна лексика – це слова які є рідковживаними, які переважно є застарілими словами, слова, які недавно з'явилися в мові, а також професіоналізми, жаргонізми й арготизми і так далі [39, с. 80].

Лексика постійно змінюється, існує чотири варіанти змін у мові. Перший – застаріння певних лексичних морфем, що призводить до того, що вони виходять із вжитку або стають маловживаними. Другий – у мові з'являються нові одиниці які замінюють, ті що вийшли зі вжитку. Третій – існуючі мовні одиниці набувають нових значень. Четверте – мовні одиниці видозмінюються.

Основним процесом, що впливає на розвиток словникового складу мови, його збагачення та вдосконалення, є процес постійного зростання лексики, поповнення словникового складу мови відбувається 4 основними шляхами: запозичення, словотвір, зміна значення, утворення фразеологічних одиниць.

1.2.1 Запозичення. Кожна мова світу не знаходиться в ізоляції, і не є відірваною від інших мов. Контакти народів в культурному аспекті зумовлюють обмін не тільки речами а й лексикою. Тому кожна мова має не лише «свої» а й «чужі», тобто запозичені слова. Так в різних мовах, лексичний склад мови може бути насичений іншою лексикою. Наприклад в лексичному складі англійської мови близько 60% слів французького походження [44].

Запозичення в кожній окремій мові по-різному впливають на збагачення словникового запасу. В певних мовах запозичення не мали такого впливу, що міг істотно відобразитися на словниковому запасі мови. Запозичення в різних історичних епохах, що навіть корінні службові слова могли бути витіснені з мови.

Запозичення – це процес, в результаті якого в мові з'являється і закріплюється певний іншомовний елемент. Запозичення є невід'ємною складовою функціонування та історичні зміни мови. Сам процес запозичення лежить в основі мовної діяльності. Частка запозичень у всіх мовах є великою, хоча і точно підрахувати цю кількість не є можливим. Оскільки постійне збільшення кількості іншомовних елементів, що проникають у мову, так і як наслідок асиміляції ускладнює процес вивчення цього процесу.

Крім зовнішніх чинників на запозичення впливають і внутрішні. Ці внутрішні чинники виникають коли: по перше, намагання уникнути полісемії, тобто закріпити за «своїм» і «чужим» словом різні смислові відтінки. Наприклад подорож і круїз (англ. *cruise*), де подорож це поїздка чи пересування пішки по місцях, що віддалені від постійного місця проживання, а круїз – подорож по воді. По друге, це бажання замінити багатослівне найменування однослівним: біг на короткі дистанції – спринт, вправний стрілець – снайпер.

Розрізняють два види запозичень: лексичне запозичення та калькування.

При лексичному запозиченні слова які були запозичені, входять в мову, як лексична одиниця повністю. Тобто і значення, і експонент.

Наприклад: *трюфель* нім. 'Trüffel', *мітинг* англ. 'Meeting' *тінейджер* англ. 'teenager' *гейша* японськ. '芸者, гейся'.

Калькування – це копіювання іншомовного слова при використанні свого, незапозиченого, або ж поморфемний переклад. Коли використовують калькування то переймаються лише за значення іншомовного слова та за його структуру. І зовсім не турбуються про його матеріальний експонент. Так наприклад український *хмарочос* є калькою з німецького *Wolkenkratzer*, українське слово *недолік* є калькою російського слова *недочет*.

Крім кальок існує ще напівкальки, коли частина слова запозичена, а ще частина калькується. Такими є слова: *телебачення* англ. 'television' із грецького *tele* 'далеко' і *vision* 'бачення').

Також є окремі різновиди такі як: семантичні та словотвірні запозичення.

При семантичному запозиченні «своє» слово набуває значення, яке має його слово відповідник. Наприклад такі слова: *правий* і *лівий*, мали значення 'розташований праворуч' та 'розташований ліворуч' під впливом французьких слів *droit* і *gauche* отримали значення 'консервативний' та 'революційний'.

Словотвірні запозичення – це запозичення, при яких слово «своє» набуває значення іншомовного відповідника. Прикладом такого запозичення є слово *телефон*, яке складається з двох елементів: двох давньогрецьких слів *tele-*

‘далеко’ і *phone* – ‘звук’. У давньогрецькій такого слова не було, я і багатьох інших [13].

Запозичення можуть здійснюватися як і усним, так і письмовим шляхом. Також запозичення можуть бути прямими та опосередкованими.

Сильно пристосовуються до фонетичної системи мови запозичувачки слова, які були запозичені усним шляхом. Такі запозичення можуть відрізнятися від слова оригіналу, оскільки сильно перекручені. Коли використовується письмовий спосіб, то кожна буква передається звуком навіть якщо в мові оригіналі цей звук не вимовляється. Саме через це одне і те ж слово, яке було запозичене двома способами, може звучати по-різному і сприйматиметься як два різних слова.

Прямі запозичення – це ті запозичення, які переходять із одної мови до іншої. Так безпосередньо до української мови з німецької перейшли: *ерзац*, *фольксваген*, *рейхстаг*, *бундестаг* [13].

Опосередковані запозичення – запозичення, які проникли із однієї мови до іншої через посередництво третьої мови (запозичення запозиченого слова). Так в українську мову потрапило слово *родзинки* з французької ‘raisin’ через німецьку ‘Rosine’. Проходячи через декілька мов, запозичене слово може змінитися до невпізнання і змінити свою форму.

Запозичення – це активний процес. І мова яка запозичує слова, переробляє слова, перебудовує і підпорядковуються своїм внутрішнім закономірностям.

При запозиченні звуки, яких немає мова, замінюються звуками, які використовує мова, що запозичує, пор.: нім. *Flügel* та укр. *флігель*; нім. *Bürger* та укр. *бюргер*. Також при запозичуванні, слова втрачають свою внутрішню форму, тобто мотивованість. Багато запозичених слів втрачають свій іншомовний вигляд, і стають рідними в мові, в яку вони потрапили.

Серед лексики, яка була запозиченою, окремий клас становлять інтернаціоналізми.

Інтернаціоналізми – це слова, які поширені у більшості мов світу. Наприклад: нація, конституція, біологія, університет, декрет, ректор, алгебра. Інтернаціоналізми стосуються переважно спеціальної термінології.

Також існують такий вид запозичення – етимологічні дублети. Етимологічні дублети – це запозичені слова, з різних мов, що розвивалися з одного кореня слова, але мають різне значення, вимову і написання, напр.: *catch* ‘улов’ і *chase* ‘переслідувати’, *goal* ‘мета’ і *jail* ‘в’язниця’, *channel* ‘русло’ і *canal* ‘канал’ [79].

Виникнення етимологічних дублетів пояснюються різними причинами – часом або походженням. Так наприклад, латинське слово *canalis* «канал» прийшло в англійську мову з діалекту центральної Франції у формі *channel*, а з діалекту північної Франції у формі – *canal*. І всі ці форми диференціювалися за значеннями.

В даний час більшість існуючих етимологічних дуплетів є романського походження. Однак, є також англо-скандинавські дублети, напр.: *disk* ‘диск’ та *disc* ‘диск’, *shirt* ‘сорочка’ та *skirt* ‘спідниця’. Історична спорідненість цих етимологічних дуплетів в наш час може навіть не відчуватися. Так дублети досліджуються і зіставляються лише при вивченні мови в історичному розрізі. Дуплети відрізняються за формою та значенням. Коли ці слова використовуються, то в нас не виникає жодних проблем, оскільки вони не подібні ні структурно ні семантично, напр.: *host* ‘господар’ та *guest* ‘гість’, *hotel* ‘готель’ та *hostel* ‘хостел’, *ounce* ‘унція’ та *inch* ‘дюйм’, *prune* ‘чорнослив’ та *plum* ‘слива’. Деякі етимологічні дублети отримали протилежні значення, як, наприклад: *ward* ‘особа, що перебуває під опікою’ і *guard* ‘варта; той, хто охороняє’ [2].

Структурні зміни етимологічних дублетів сприяли виникненню їхніх історичних варіантів. Морфологічні і фонетичні процеси в поєднанні із змінами семантичного порядку сприяли утворенню цих етимологічних дублетів, наприклад: *campaign* ‘кампанія’ та *company* ‘компанія’, походять від латинського *companus* ‘спільне харчування’; в французькій мові – *compaignie*, *compagnie*; в

англійській мові слово набуло значення ‘кампанія, похід’, тоді як спрощена форма *company* означає ‘компанія, спілка людей, які займаються однією справою’. Форми дублетів відрізнятися від початкових основ [63]. Це можна пояснити:

- 1) втратою початкового голосного або складу (*appretince* ‘учень підмайстер’ – *prentice* (з тим же значенням), *disport* ‘розвага’ – *sport* ‘спорт’);
- 2) зміна кореневого голосного (*bench* ‘лава’ – *bank* ‘банк’, *eatable* – *editable* (ці слова мають значенням ‘їстівний’));
- 3) зміна кореневого приголосного (*frounce* ‘зморщуватися’ – *flounce* ‘кидатися’);
- 4) перенесення наголосу (*en`sign* ‘знак, емблем’ – *antient* ‘стародавній’);
- 5) скорочення (*doc* – *doctor*);
- 6) зберігання застарілої або діалектної форми (*later* ‘пізніший’ – *latter* ‘останній’, *lake* ‘озеро’ – *loch* ‘вузька затока’, *preach* ‘молитися’ – *predicate* ‘стверджувати’)[66].

Ще з кінця XIX – на початку XX ст. Деякі дослідники аналізуючи словниковий склад мови, походження слів, говорили про ті чи інші запозичення, розглядаючи вже з наукового погляду питання потреби в іншомовних запозиченнях [28].

Цю тенденцію підтверджують вітчизняні та зарубіжні германісти. Вони підтверджують, що сьогодні (та і раніше) німецька мова зазнає особливо інтенсивного впливу з боку англійської мови, насамперед її американського варіанта, що знаходить свій вплив на фонологічному, семантичному та лексичному рівнях.

Про причини запозичення написано багато робіт. Так наприклад цією проблемою цікавилися такі дослідники, як: Ю. С. Сорокін [63], Р. Шор [81], Л. П. Крисін [46], В. Г. Костомаров [21], О. Г. Муромцева [55], А. Н. Мороховский [38]. Німецькі вчені Е. Ріхтер [99] і К. Мьоллер [96] ширше розширюють усі бачення причин, які сприяють запозиченню слів.

Так Ріхтер пропонує класифікувати іншомовні слова в німецькій мові залежно від ступеня їх освоєння у мові:

1. Запозичення чужої форми і чужого значення, напр.: *das Akkordeon* ‘акордеон’, *das Bajan* ‘баян’;
2. Запозичення чужої форми для вираження свого значення, напр.: *die Aeoline* ‘аеолін’
3. Запозичення чужого значення у рідній формі, тобто калькування, напр.: *die Pauke* ‘литаври’.

А. Шлейхер висунув ідею щодо поділу запозичень на іншомовні слова (Fremdwörter) та запозичені, слова, що закріплені у мові (Lehnwörter).

Починаючи з середини ХХ ст. вчені вже детальніше розглядають цю проблему з точки зору не тільки фонетичного і морфологічного, а й з позиції семантичної адаптації, словотвірної, функціональної активності іншомовного запозичення в мові.

Е. Ріхтер у своїй роботі «Використання іншомовних слів» (Fremdwortkunde) вказує, на те що основною причиною запозичення слів є потреба у називання нових речей і понять [11]. У цій же роботі перераховуються й інші причини, які є різними за характером: мовні, соціальні, психологічні тощо; потреба у нових мовних формах, а також ті причини, які були викладені в першому розділі.

Відкриття внутрішнього кордону в 1989р. та об'єднання Німеччини в 1990р., сприяли інтернаціоналізації її суспільного життя за західноєвропейським зразком. Східнонімецьким мовцям довелося за короткий час засвоювати значну кількість англіцизмів, які були запозичені з західнонімецького слововжитку й фактично мали на сході статус неологізмів. Стрімке збільшення кількості англіцизмів у східнонімецькому слововживанні, викликане суспільно-політичними перетвореннями, та. явище масового використання англіцизмів в межах всього німецькомовного ареалу дає, таким чином, змогу розглядати цей процес як одну з актуальних тенденцій, перш за все, кількісного розвитку сучасної німецької мови за нових історичних умов [42].

Запозичення лексики англійського походження в німецьку та інші мови детермінується такими чинниками: політичний та економічний авторитет США як держави з високим статусом на міжнародній арені, та особливим статусом англійської мови, як мови міжнародного спілкування.

Слова англійського походження особливо активно використовуються в галузі техніки, засобів масової інформації, моди, реклами, торгівлі, політиці, економіці, психології, спорту тощо. Також через двомовність сучасних носіїв німецької мови.

Слова з французьким походженням з'явилися в словниковому складі німецької мови протягом чотирьох періодів, які мають характерні особливості, а поява таких слів зумовлена низкою соціальних причин.

У середині VIII і наприкінці IX століть в німецькій мові з'явилася невелика кількість латино-романських слів в старофранцузькому оформленні [12]. З XII століття починається пасове проникнення французької лексики, яке продовжується до середини XIV століття. Це можна пояснити тим, що Франція в цей період стає зразковою державою середньовічного феодалізму у Західній Європі, а відстала Німеччина наслідує французьку лицарську і придворну культуру, літературу та придворний етикет. Французький вплив особливо проявляється після другого Хрестового походу (1147 – 1149), під час якого німецьке лицарство зіткнулося з французьким.

З середини XIV століття французька мова втрачає свій вплив. На німецьку мову стала більше впливати латинська.

Ранні лексичні запозичення з латинської мови відносяться до перших сторіч нашої ери, коли германські племена зіткнулися з більш розвинутою цивілізацією римлян. Проте найінтенсивніший вплив на німецьку мову латинська мала у період раннього середньовіччя. Далі латина впливала на німецьку мову під час періоду Гуманізму. В той період латинська мова вважалася мовою спілкування та науки гуманістів. У 1500р. 90% усіх книг було написано саме латинською. Для освіченої верстви населення латинська була ніби другою

рідною мовою. Навіть ще на початку XX століття у Відні дисертації писалися латинською мовою [27].

Серед лексики на позначення назв музичних інструментів в німецькій мові, найбільше запозичень з латинської, французької та англійської мов.

Також є лексика музичних інструментів які були завезені з різних куточків світу та мають свої власні назви, які потім були транслітеровані або ж транскрибовані.

Більшість запозичених музичних термінів входять у розряд інтернаціональних слів, вони засвоєні більшістю мов світу з мови народу, що створив або ввів у загальний вжиток позначені ними предмети [30]. Тому терміни, що називають усі основні поняття музичної теорії й виконавства є інтернаціональними. Ці терміни становлять ядро музичної термінології кожної країни, в якій музика розвивається за європейським зразком. Під час запозичення інтернаціональних термінів їх значення не змінюється. Може відрізнитися лише транслітерація, фонетичний склад і граматичне оформлення згідно із законами мови, яка запозичує те чи інше слово.

Так наприклад *Бандура* – український народний щипковий інструмент, корпус якого має овальну форму, на німецьку був перекладений як ‘Bandura’. Та ж *Балалайка* – російський народний щипковий інструмент з дерев’яним корпусом трикутної форми, німецькою мовою – *Balalaika*. А назва музичного інструменту *Цимбали*, німецькою *Zymbal* походить від грецького слова ‘kymbalon’ – яке позначало дзвінкоподібні інструменти. Взагалі запозичення з грецької видно неозброєним оком. В українській мові, їх можна помітити за допомогою словотвірних елементів. Таких як: авто-, макро-, хроно-, і так далі. Для грецизмів характерні початкові голосні: а,е,і, приголосний ф. Так наприклад слово ‘Adiaphon’ має грецьке походження.

Також є запозичення з італійської мови, так слово ‘Mandoline’, що українською мовою звучить як *Мандоліна*, походить від італійського слова ‘mandolino’, яке в свою чергу являється зменшувальною формою від італійського слова ‘mandola’, яке позначає вид лютні. Лютня – це вид щипкових струнних

музичних інструментів. Слово *лютня*, німецькою «Laute», походить від арабського слова ‘al‘ud’, що означає *дерево*.

Так само як в німецькій мові є запозичення з української, так і в українській мові є запозичення з німецької. Так наприклад, у музичній термінології музичних інструментів в українську мову є 65 термінів, які були запозичені з німецької мови, напр.: *альтгорн, бюгельгорн, аура, блокфлейта, валторна, гекельфон, горн*.

Найбільше німецькомовних запозичень є назвами духових музичних інструментів.

1.2.2 Словотвір. В німецькій мові словотвір – не має чітко визначеного місця. Тенденція розглядати словотвір, як частину безпосередньо граматики виявлялася ще на початку ХХ століття, що мало багато суперечок серед вчених. З відокремленням лексикології в розряд самостійного розділу і як дисципліни мовознавства, словотвір став розглядатися як його частина [34]. До кінця ХХ століття збереглися обидві точки зору [37], [53], [66], з огляду на те, що словотвір знаходить зв'язок з граматиною і лексикологією через структуру і семантику слова, і також через парадигми і граматичні категорії частин мови.

Тож давайте детальніше розглянемо історію виникнення словотвору як науки. Словотвір в німецькій мові як наука формувався в руслі младограматичного вчення з орієнтуванням лише на історичний, описово-емпіричний підхід. Вперше виділено словотвір, як самостійний об'єкт лінгвістичного аналізу у працях найбільш видатних представників цього етапу у розвитку теорії словотворення – Я. Грім, Г. Пауль, К. Ф. Бекер, Л. Зюттерлінта ін. Вони виділили словотвірну побудову мови і заклали підвалини нової лінгвістичної дисципліни [93]. У працях младограматиків зібрано багатий фактичний матеріал і зроблено перші кроки на шляху трактування словотвірних явищ на основі наукової теорії. Навіть незважаючи на змішування синхронії та діяхронії, та схильність просто констатувати дані, та недостатнє висвітлення системної організації [8]. Структурно-семантичний або описово-класифікаційний підхід до дослідження словотвірних одиниць стали одними із

найважливіший етапів у розвитку німецького словотвору за практичним і теоретичним доробком. Завдяки цьому підходу було здійснено систематизацію та класифікацію всіх типів похідних слів з урахуванням єдності їх структури та семантики. Завдяки творчому синтезу та узагальненню досягнень попередників вийшло створити цілісну методику словотвірного аналізу, який базується на безпосередньому спостереженні та на об'єктивному методу наукового опису мовних фактів [65]. В цей період найважливішим добутком було запровадження точних методів словотвірного аналізу:

- 1) членування за безпосередніми складовими;
- 2) трансформування;
- 3) моделювання;
- 4) дистрибутивний;
- 5) компонентний.

Методика безпосередніх складників – це прийом подання словотвірної і синтаксичної структури слова, словосполучення та речення у вигляді ієрархічної системи складових елементів. Основні принципи методики були сформовані Леонардом Блумфільдом [87].

Трансформаційний метод – це експериментальний прийом визначення семантичних і синтаксичних подібностей і відмінностей. Методику цього аналізу опрацювали Зелліг Харріс [95] і Ноам Хомські [78]. Суть методики полягає в тому, що основні класифікації структур лежить в їх еквівалентності до інших за будовою структур. Тобто можливість структур перетворюватися в іншу.

Метод словотвірного моделювання – спрямований на унаочнення синхронних словотвірних зв'язків у межах певної лексичної одиниці. Дистрибутивний аналіз – методика дослідження мови на основі розподілу окремих одиниць у тексті. При цьому класифікація виробляються виключно на основі дистрибуції одиниць [51].

Метод компонентного аналізу – це система прийомів, для лінгвістичного вивчення значення слів. Суть аналізу полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти – семи [47].

А також уточнення або визначення основоположних понять в теорії словотвору: морфа, морфеми, моделі, похідності, словотвірного значення, способу. Завдяки таким підходам як описово-класифікаційний або таксономічний було побудовано макромоделі німецького словотворення. Та також було укладено словник словотвірних елементів сучасної німецької мови [67]. Завдяки цим подіям, теорія словотвору перетворилася в точну науку, яка має свої концептуальні апарати, методику та автономний об'єкт дослідження.

У ході поступового розвитку теорії словотвору в германістиці в 50-і роки ХХ століття була сформована концепція словотвору, що була орієнтованою на зміст [101]. В наукових працях як вітчизняних так і зарубіжних лінгвістів викладена переконлива критика цієї концепції з урахуванням її хороших та поганих сторін [31]. Також на формування словотвору значний вплив мала неопозитивістська теорія генеративної моделі мовного ладу [97], з якої виникла концепція «глибинних відмінків» [77]. Засновниками цих теорій біли Н. Хомскі та Ч. Філлмор. В деяких тогочасних роботах стверджується, що словотвірні та синтаксичні конструкції мають у своїх джерелах ідентичні пропозиціональні структури [86]. В руслі генеративно-породжуючого підходу до вивчення словотвору, в постановці проблеми взаємозв'язку та взаємозумовленості словотвору та синтаксису, та констатація таких невід'ємних конститутивних ознак словотворення як динамічність, безперервність та самовдосконалення.

Головним недоліком теорії словотвору німецької мови – орієнтація на аналітичний підхід до вивчення об'єкта у синхронії. Оскільки з розвитком теорії виникла необхідність виходу словотвірного аналізу на новий рівень.

В сучасній лінгвістичній теорії, як вже написано вище, існує дві основні точки зору на словотвірний лад, його призначення та сутність. Але синтез усіх точок зору – одна з найсуттєвіших особливостей словотвору.

Словотвір має категорії, які мають широке лексико-семантичне значення, і виражаються через морфеми (наприклад значення відсутності, або позбавлення, що даються суфіксом -los, а коли наявність, то префіксами be-, ver-). Крім того, словотворчі засоби мають багато розгалужену і складну структуру, ніж

граматичні, і узагальнюють лексичні явища, але, в той же час підкреслюючи їх індивідуальність [67].

Одними з основних понять німецького словотворення є модель. Модель являє собою цілісну структуру, що здатна наповнюватися лексичними основами в рамках спільних елементів, і також перетинається з процесуальним та статистичними аспектами. Засобом моделі являються афікси, що формують основу, а також кореневі зміни. Кореневі зміни мають фонетичний характер, а тому являються умовністю і не завжди ставиться до всього набору словотворчих засобів.

У словотвірному аналізі німецької мови центральним є поняття являється морфема. Морфема являється мінімальною значущою одиницею лексеми. Всі морфеми поділяються на лексичні та граматичні. Граматичні спостерігаються в словах у формі суфіксів, префіксів а також флексій. Всі ці морфеми чітко помітні.

У сучасній граматиці розрізняють такі моделі словотворчі: коренева модель слів, безафіксна модель, префіксальна модель, суфіксальна модель та модель словоскладення.

Словотвір може також проходити і за допомогою конверсії, аббревіації. Конверсія – перехід однієї частини мови в іншу [44].

Нове слово може мати нову форму, зміст, або форму та зміст. Тому нові слова розрізняють на: власне неологізм – нова форма і новий зміст; перейменування – нова форма і відомий зміст; переосмислення – наявна форма та новий зміст [24].

1.2.3 Зміна значення. Протягом історії розвитку більшість слів змінювала значення. Слова, як правило, набувають нових значень, інколи втрачаючи при цьому значення старі. Процес, властивий мові в усіх відтинках її розвитку, охоплює різні явища:

1. соціальні, тобто причини змін;
2. гносеологічні, що відбивають походження, природу та характер зміни;
3. психічні, які пов'язані з умовністю мовлення, мовними звичками та оточенням спілкування;

4. логічні або наслідкові, які складають правила, їх устрій і відповідну зміну у спілкуванні внаслідок зміни значення [67].

Наведені аспекти процесу зміни значення можна легко виокремити у кожному окремому випадку, окрім логічно-наслідкового. Одні і ті ж причини, внаслідок соціальної природи мови, викликають неоднакові наслідки. Аспекти зміни діють взаємопов'язано, інколи неодноразово. Об'єктивний характер умов, причин і наслідків зміни значення не залежать від волі мовця. Ініціатива окремого носія мови може бути поштовхом для семантичної зміни. Умови розвитку і зміни значення склалися таким чином, що практично припустимим стандартом значення, яке функціонує у даний період розвитку мови, є його історично і соціально зумовлене вживання.

За наявності значень у їх семантичній структурі слова поділяються на однозначні і багатозначні. Однозначних або моносемантичних слів у мові порівняно небагато. Більшість слів мови – багатозначна. Можливість двобічного осмислення слова утворюється як синтаксичним, так і власне лексичним шляхом, тобто самою семантичною структурою слова. Полісемія проявляється у мові і мовленні. Багатозначність властива як відоремленій лексичній структурі слова, так і конструкціям мовлення.

В історичній структурі значення бувають первинними і вторинними. Первинне значення збігається інколи з етимологічним, на ґрунті якого шляхом метафоричного або метонімічного переносу утворюються значення похідні. При цьому можуть мати місце як розчленування значення, так і їх мутація. Розчленування полісемії буває однобічним або багатобічним. У багатозначних словах інколи спостерігається подальший розвиток вторинного значення. Дослідники значення часом підкреслюють той факт, що розвиток слова проходить поступово, від «прямих – фізичних» значень до значень «духовних – абстрактних». Ця думка відповідає теорії походження та розвитку мови, за якою слово може проходити три стадії розвитку:

1. імітаційну або копіювальну стадію;
2. стадію аналогії;

3. стадію символізму.

Остання стадія, як правило, найскладніша, оскільки вона відбиває переважно стилістичні засоби красного письменства [6].

Таким чином, зміна семантичної структури слова – це головне джерело полісемії. Семантичні зміни значення у їх сукупності і складають багатозначність більшості слів мови. Рідше полісемія виникає внаслідок існування омонімічних варіантів, але лише в тому випадку, коли значення омонімів прагнуть до єдності семантичної структури, а не до розчленування, що у мові відбувається частіше.

Усі значення, які має слово, ієрархічно розташовані у семантичній його структурі і неоднаково вживаються у мові. Різні прояви значень однієї мовної лексики, тобто її полісемія, потребують різного лексичного оточення, або різних контекстів.

Контекст – це мінімальний відтінок мовлення, де визначено окреме значення полісемічного слова.

1. Лексичний контекст – це такий різновид оточення лексичних значень, у якому відтворюється денотат потрібного слова. Лексичний контекст складають групи лексичних одиниць, в яких актуалізується одне із значень. Стосунки «загальне значення – зміст контексту» відіграють головну роль у визначенні денотативного значення цього слова.

2. Граматичний контекст визначає граматичну структуру словосполучення (а інколи і окремого слова), що допомагає з'ясувати вживання багатозначного слова. Граматичною ознакою контекста порядок сполучуваності слів і їхнє розташування у структурі контексту.

3. Ситуативний контекст. При аналізі полісемічного слова у мовному контексті ми беремо до уваги лише мовні ознаки – класи слів, їх лексико-морфологічні властивості, синтаксичні структури, модальність слів тощо. Ситуативне (коннотативне, як правило) значення визначається не мовними факторами, а ситуацією, у якій слово вживається[13].

1.3. Назви музичних інструментів як об'єкт лінгвістичних доліджень

Наукова робота присвячена специфіці термінологія назв музичних інструментів (далі – МІ). Терміни, як відомо, відносяться до лексики обмеженого вживання. Тобто вони знайомі лише фахівцям в певній галузі і вживаються в рамках певної спеціальності. З іншого боку, терміни становлять найбільшу частину словникового складу будь-якої розвиненої мови. Оскільки терміни охоплюють мільйони різних найменувань, а в останні роки їх кількість постійно зростає. Музичні терміни зазвичай є об'єктом розгляду музикознавства, в той час як їх мовна сторона залишається поза увагою.

Музика як один з видів мистецтва, вивчається і обґрунтовується різними дисциплінами. Кожна з них користується певними термінами, характерними тільки для неї. Але є її велика група термінів, що є загальною для всіх дисциплін. Так музичні інструменти є невід'ємною частиною життєдіяльності людини. Навіть не дивлячись на те, що вони є невеликою частиною реальної дійсності, і також МІ різноманітно представлені у навколишньому світі.

Частково проблеми музичної термінології висвітлено в роботах таких науковців, як: С. Булик-Верхола [16], Д. П. Дробиніна [32], Ж. А. Назарова [56], В. С. Філіппова [76] та багато інших. Та в своїй роботі С. Булик-Верхола досліджує лексико-семантичні процеси в українській музичній термінології. Дробиніна та Назарова досліджували походження сучасної музичної термінології. В своїй роботі Філіппова висвітлює словотвір та лексикологію староруської мови в музичній термінології.

До лексико семантичної групи найменувань МІ входять групи слів у значенні яких є сема «музичний інструмент». В тлумачних словниках української та німецької мов наведені наступні тлумачення лексеми «Музичний інструмент»:

1. Музичний інструмент – інструмент для виконання творів музики [84].
2. Musikinstrument, das – Instrument, mit dem Töne hervorgebracht werden, auf dem Musik gespielt wird (Музичний інструмент – це інструмент, що

використовується для створення звуків, на яких потім відтворюється музика) [89].

Усі МІ класифікуються за різними класифікаціями. Так фундаментальною класифікацією є та що, була розроблена французькими музикознавцями Ф. Гевартом та В. Ш. Махійоном та вдосконалена у подальшому австрійськими вченими Е. М. фон Хорнбостеля та К. Заксом. Ці класифікації базуються на акустичних властивостях МІ. Класифікація австрійських мовознавців, які були написані в 1914 році, об'єднали через те, що в них було багато спільних рис. І вона отримала назву: «Класифікація Закса-Хорнбостеля». За нею МІ класифікуються залежно від звуку:

1) Ідіофони – МІ, в яких джерелом звуку є коливання самого тіла інструменту: дзвін, ксилофон, трикутник, гонг та ін.

2) Мембранофони – МІ, джерелом звуку є коливання натягнутої мембрани, по якій вдаряють руками або спеціальним приладом. Сюди відносять: барабани, литаври та ін.

3) Хордофони – МІ, джерелом звуку є коливання натягнутої струни, або кількох струн. Ця група поділяється на підгрупи, в залежності від способу в який музикант творить звук:

а. Щипкові – струна «вщипується» пальцями або спеціально призначеним приладом. Сюди відносять: арфа, лютня, бандура, клавесин, балалайка та ін.

б. Ударні – по струні вдаряють паличками або молоточками: фортепіано, цимбали

в. Смичкові – звук є результатом дії смичка: скрипка, альт, контрабас, віолончель.

4) Аерофони – МІ джерелом звуку яких є стовп повітря, замкнутий в резонансному просторі стовбуру інструменту. В залежності від способу, яким виконавець створює звук аерофони поділяються на:

- флейтові, в тому числі:
 - окаринові, у вигляді посудин;

▪ повздовжні флейти – інструмент є в повздовжному положенні. Розрізняють одностовбурні та багатостовбурні. До перших відносять блок флейту, сопілку. А до других – най, флейта Пана.

▪ поперечні флейти – флейти які використовуються в грі оркестру.

• язичкові – МІ в яких джерелом звуку є язичок (металева пластина певної для кожного звуку довжини та товщини) який коливається від струменя повітря.

• флейтово-язичково-клавішні – МІ зі ладною механікою, до яких відносять орган, акордеон баян тощо.

• мундштучні – МІ звук збуджується губами виконавця, які прикладаються до мундштука. Це – мідні духовні – труби, тромбони, валторни, трембіта [20].

Але з роками після появи класифікації почали казати про її недосконалість. Тому П.Н. Зімін робить першу спробу критичного відношення до системи. Дослідник пише, що до її основи закладається декілька ознак, а саме: здатність чи нездатність тіл звучати самостійно завдяки своїм природним особливостям; форма тіла, що звучить та фізичний стан речовини тіла, що звучить. Вказуючи на недоліки усіх відомих систем, П.Н. Зімін приходить до висновків, що основним дефектом усіх цих систем є неправильний принцип класифікаційного дерева, тобто розміщення в плані однокоординатної побудови. П.Н. Зімін зазначає, що такий принцип не може бути зручним і пропонує двокоординатний принцип, коли горизонталі відкладаються акустичні особливості інструмента, а по вертикалі – відношення до людини і до механічної сили. В підсумку П.Н. Зімін складає два класифікаційні дерева, що направлені в двох напрямках і перетинаються.

Дослідник поділяє усі інструменти на дві групи:

1. інструменти зі звучанням твердого тіла
2. інструменти зі звучанням газового об'єму [36].

Але найрозповсюдженішою є класифікація А. Модр, запропонована в його праці «Музичні інструменти». У цьому дослідженні МІ поділяються на:

1. Самозвучні МІ:

- а) з невстановленою висотою звуку;
- б) з встановленою висотою звуку.

2. Струнні МІ:

- а) ті, що ковзають;
- б) ударні: з клавіатурою, та без;
- в) щипкові: з грифом та без.

3. МІ, що звучать за допомогою оболонки:

- а) з невстановленою висотою звуку
- б) з встановленою висотою звуку.

4. Духові МІ:

- а) лабіальні: продольні та поперечні;
- б) амбушурні: натуральні та хроматичні;
- в) з тростю: з простою та з подвійною;
- г) багатоголосні: з клавіатурою та прості [61].

У лінгвістичних роботах розглядаються етимологічні, структурні та лексико-семантичні процеси особливості назв МІ. Для аналізу музичної термінології лінгвісти використовують такі методи дослідження, як індукція та дедукція, метод гіпотез, метод аналізу та синтезу, метод спостереження, ідеалізації, метод моделювання також використовувався метод когнітивно-ономасіологічного аналізу, описовий метод, порівняльно-історичний метод, зіставний метод, структурний метод, компонентний аналіз.

Так, наприклад, в своїй роботі І. С. Ешматова досліджує назви МІ висвітлюючи походження назв МІ морфологічні способи їх словотворення, проводить порівняльне дослідження в типологічному на функціональному аспектах. Лексико-семантичні процеси в українській музичній терміносистемі української мови досліджувалися такими науковцями: С. Булик-Верхола [16], З. Булик [101] та О. Горбач [100]. Також С. Булик-Верхола також досліджувала гіпер-гіпонімічні відношення між музичними термінами в українській мові.

Висновки до Розділу 1

У теоретичному розділі, було детально розглянуто питання, що стосуються теорії номінації, поповнення словникового складу мови, а також особливостей дослідження музичних інструментів.

З вищевикладеного матеріалу можна зробити такі висновки:

Номінація, тобто утворення мовних одиниць, що характеризуються номінативною функцією, що служить для називання та виокремлення фрагментів дійсності і формування відповідних понять у формі нових слів, словосполучень, фразеологізмів, являється досить складним явищем. і процес номінації постійно відбувається в навколишньому світі, що пояснюється постійним розвитком мови.

Теорія номінації вивчає та описує загальні закономірності формування нових мовних одиниць, взаємодію мови, дійсності і мислення в цьому процесі, роль людського фактору у виборі ознак, які лежать в основі номінації

Структуру і процеси актів номінації прийнято описувати за допомогою відношення: «реалія – поняття – ім'я». У цьому універсально-логічному відношенні номінації кожен компонент в конкретно мовному середовищі збагачується ознаками, які є характерними для визначення світу в конкретній даній мові. Реалія постає як денотат імені, сукупність властивостей, що виділені в актах номінації, у всіх реалій які позначаються цим іменем реалій. Поняття включають в себе ознаки категорійно-мовні, і виступає як сингіфікат імені.

Засоби номінації діляться на такі типи: словосполучення, як класичний спосіб створення нових значень і слів; синтаксична транспозиція, при якій морфологічні засоби указують на зміну синтаксичної функції при сталому лексичному значенні; семантична транспозиція, під час цього типу матеріальний вигляд мовної одиниці не змінюється, але виникають багатозначні слова та фразеологізми.

Номінацію має також два типи: первинна і вторинна номінацію. Первинна номінація – це акт надання імені предмету, вперше, тобто, він не має свого мовного вираження. Вторинна номінація – це надання об'єкту ще однієї назви, з

певною метою та іншою мотивацією. Результат вторинної номінації сприймається як довільний за значенням чи морфологічним складом. В основі всіх видів вторинної номінації знаходиться асоціативний характер мислення людини.

Основними шляхами поповнення словникового складу мови є: запозичення, словотвір, зміна значення, утворення фразеологічних одиниць. Провідними засобами словотвору є: словоскладання, деривація, зрощення, конверсія. Найпродуктивнішим способом словотвору у німецькій мові є словоскладання, а в українській – деривація.

Кожна мова світу не знаходиться в ізоляції, і не є відірваною від інших мов. Тому у кожній мові існують запозичені слова. Запозичення – це активний процес. Мова, яка запозичує слова, переробляє, перебудовує і підпорядковує їх своїм внутрішнім закономірностям. Розрізняють два види запозичень: лексичне та калькування.

При лексичному запозиченні слова які були запозичені, входять в мову, як лексична одиниця повністю. Тобто і значення, і експонент. Калькування – це копіювання іншомовного слова при використанні свого, незапозиченого, або ж поморфемний переклад. Запозичення можуть здійснюватися як і усним, так і письмовим шляхом. Також запозичення можуть бути прямими та опосередкованими. Прямі запозичення – це ті запозичення, які переходять із одної мови до іншої. Опосередковані запозичення – запозичення, які проникли із однієї мови до іншої через посередництво третьої мови (запозичення запозиченого слова).

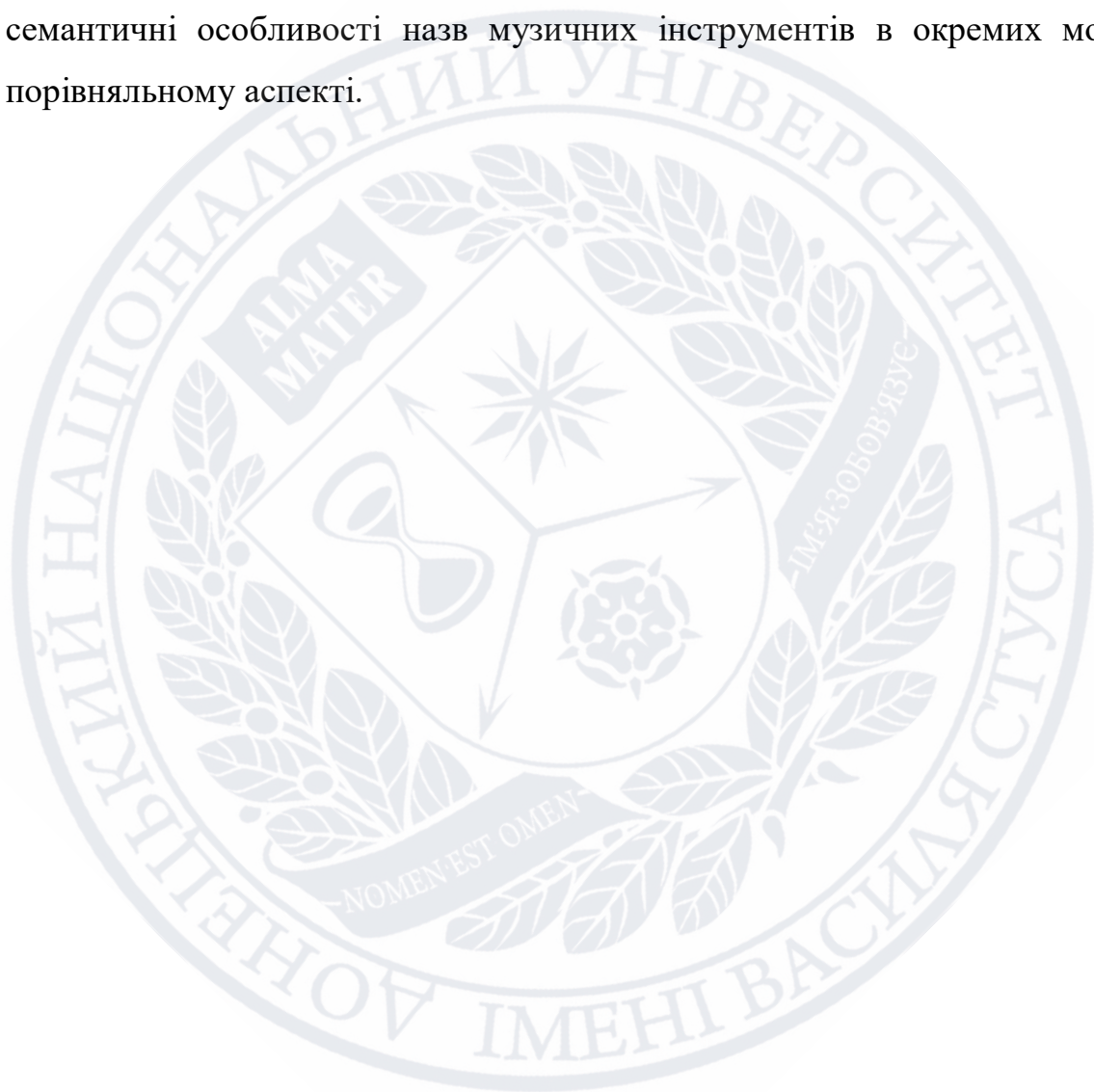
Словотворчі засоби мають багату розгалужену і складну структуру. Головним поняттям у німецькому словотворі є морфема. Морфема може бути лексична або граматична. У сучасній граматиці є такі словотворчі моделі: коренева, безафіксна, префіксальна, суфіксальна та словоскладання. Словотвір може проходити і за допомогою конверсії та аббревіації.

Музика, як один з видів мистецтва, вивчається і обґрунтовується різними дисциплінами. Однак, зазвичай музичні терміни є об'єктом розгляду

музикознавства, в той час як їх мовна сторона залишається поза увагою ґрунтовних досліджень.

В музикознавстві музичні інструменти розглядають з точки зору їхніх акустичних властивостей, а також відношення цих інструментів до людини і до механічної сили.

У лінгвістиці досліджуються етимологічні, структурні та лексико-семантичні особливості назв музичних інструментів в окремих мовах та в порівняльному аспекті.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Походження назв музичних інструментів

Музика є предметом дослідження різних галузей: інструментознавства, хорознавства, поліфонії, ритміки, гармонії та ін. Кожна з них використовує певні терміни, властиві тільки їй або спільні для різних музичних дисциплін.

Популярність і поширеність музики як виду мистецтва сприяли тому, що велика кількість музичних термінів посіла стійке місце в загальнолітературній мові, втративши нерідко на рівні загального функціонування своє суто наукове значення. Терміни на позначення музичних інструментів не є винятком.

Чітке окреслення фахових понять, аргументація доцільності послуговування усталеними та новітніми дефініціями, лексикографічний коментар термінів, які кодифікують варіанти та інновації професійного слововжитку, на сучасному етапі є стрижневими проблемами вітчизняного музикознавства. Адже відомо, що музика потребує досить розгалуженої системи специфічних засобів письмової фіксації.

Дефіцит досліджень із проблем музичної лексики та умов і способів її найдоцільнішого вживання призвів до утворення своєрідної термінологічної лакуни. Вона, до того ж, поглиблюється майже цілковитою відсутністю спеціалізованих багатомовних словників, які не лише стали б корисними для збагачення та урізноманітнення національної музичної терміносистеми, а й стимулювали б входження традиційної (в тому числі й реанімованої) фахової етнолексики у світовий музично-культурний простір.

Якщо ж говорити про походження назв МІ не варто забувати і про історію виникнення самих МІ. Перші МІ були так само грубими, як і знаряддя праці первісної людини. Всім відомо, що перші знаряддя праці були заміною або продовженням власного знаряддя праці – руки. Такою ж заміною власного тіла були і перші МІ. Так наприклад, щоб не плескати в долоні, людина почала стукати двома каміннями. Чи коли людина ходила в ліс і випадково вдарила

палицею по дереву, що мало велике дупло. Тоді виникли перші ударні інструменти [59].

Найбільше термінів німецького походження серед назв українських музичних інструментів є назви:

- духових інструментів, напр.: *альтгорн, бюгельгорн, аура, блокфлейта, валторна, гекельфон, горн, крумгорг, саксгорн, флюгельгорн, цинк*;
- струнно-клавішних, напр.: *кільфлюгель, клавір, панталеон, флігель*;
- струнних, напр.: *трумшайн*;
- Механічних, напр.: *оркестріон*.

Розглянемо українську лексему *арфа* (форми *арва* та *гарфа*) та німецьку *die Harfe*. Уперше ця лексема була згадана в словниках XVI століття як «щипковий музичний інструмент, що має форму трикутної рами з натягнутими на ній струнами» [62]. Існує два погляди щодо походження лексеми. За першим, назва *арфа* походить з німецької ‘*hárfe*’, що насамперед походить від давньоверхньонімецької ‘*harfa*’. Ця лексема, очевидно, збереглася ще з прагерманської лексеми ‘**harprō*’, яка зазнала фонетичних модифікацій з індоєвропейської ‘**korbá*’. Первинне значення лексеми – «смикати зігнутими пальцями». За іншим поглядом, назва музичного інструмента походить від французької лексеми ‘*harpon*’ (гарпун), оскільки арфа своєю формою нагадує крюк. Пов’язувати цю назву із її формою досить доречно, адже є підстави вважати, що її прообразом був мисливський лук.

Цікавою є також німецька лексема *der Horn*, українською мовою ця лексема перекладається, як *валторна*. Валторна – це мундштучний музичний інструмент сімейства мідних духових. З’явилася наприкінці XVII століття. За одні поглядом ця лексема походить від прагерманської лексеми ‘**hurnaz*’. Ця лексема зазнала модифікації з індоєвропейської ‘**ker-*’. За іншим поглядом, назва музичного інструменту походить від індоєвропейського кореня ‘*root*’, що запозичується з латинського ‘*cornu*’ і грецького ‘*keras*’. Лексема *валторна*, також має варіант назви німецькою мовою, як ‘*Waldhorn*’ – в дослівному перекладі – лісовий ріг. При цьому цей дослівний переклад повністю розкриває походження

цієї лексеми. Оскільки валторна з'явилася, як мисливський ріг, в який сурмили, для того щоб подати сигнал під час полювання або під час якоїсь урочистої події. Для того, щоб звук став голоснішим і сильнішим валторну стали подовжувати. Але грати на такому інструменті стало важко і незручно. Тому трубу МІ стали скручувати. Так спочатку з'явився один виток, потім два, три. Сучасна *валторна* – згорнута в круг вузька, приблизно трьох метрів довжини, трубка з конусоподібним розширенням на кінці, що переходить в широкий розтруб [99].

Лексема *барабан*, німецькою мовою 'Trommel'. Це загальна назва для ряду ударних музичних інструментів групи мембранофонів, що складається зі шкіри, натягнутої на резонатор. Лексема має наслідувальне походження. Походить від середньовищньонімецького 'trume'.

Лексема *цитра*, німецькою мовою 'Zither'. Лексема має латинське походження 'cithara' чи 'cittern'. В музику цей термін з'явився в середині XIX століття. Цитра струнний щипковий інструмент у формі пласкої, спереду трохи зігнутої резонансної скриньки з круглим вирізом посередині.

Лексема *трумшайт*, німецькою мовою 'Trumscheit'. Трумшайт – старовинний струнний смичковий інструмент, по суті монохорд з резонатором. Відомий у Західній Європі з XV століття, був поширений до середини XVIII століття. Термін 'Trumscheit', в якийсь момент був латинізованим в роботі Глареана, як 'Tympanischiza', це пояснюється припущенням, що перший склад слова 'Trumscheit' походить від давньогерманського слова 'Trommel', в той час, як '-schiza', було настільки близько до '-scheit', наскільки це могло бути в уяві Глареана. Більш точна етимологія 'Trumscheit' або 'Trumbscheit', ймовірно походить від слова 'Tromba' або 'Trumba'. Суфікс '-scheit' може просто ставиться для того, щоб показати, що інструмент зроблений із дерева. У Гарвардському словниці музики – це слово перекладається, як 'drum-log', яке напевно є похідним, як і у Глареана від 'Trommel', через ударну дію. У німецькій мові 'Trumscheit' іноді також називається 'Trompetengeige', що означає *труба-скрипка*.

Лексема *оркестріон*, німецькою *‘Orchestrion’*. 1. Автоматичний механічний інструмент, призначений для імітації звучання інструментів оркестру різного складу. Найбільш відомий оркестріон-пангармонікум І. Мельцеля – імітував звучання флейти, гобоя, валторни, фагота і так далі. 2. Маленький орган з чотирма мануалами, педаллю і регістрами. Винайдений у 1780 році Г. Фоглером. 3. Орган-позитив, що мав фортепіанну механіку і струни. Винайдений Т. Кунцем в 1791 році. Походить від латинського *‘orchēstra’*, що означає простір перед сценою в грецьких театрах. Також можливе походження від грецького *‘orkhēstrā’* або *‘orkheisthai’*, що означає танцювати.

У корпусі практичного матеріалу зустрічаються приклади, коли знову винайденим МІ присвоювалися назви, які вже були відомі, або створювалися з греко-латинських елементів. І ці назви згодом, через дипломатичні відносини проникали в інші мови. Прикладом цього є всім відомий МІ – *фагот*.. Фагот походить від італійського слова *fagotto*, що в буквальному перекладі означає ‘вузол, в’язка’. Однак в свій час цей МІ мав кілька найменувань. Так в німецькій мові *Fagott*, в англійській *bassoon*, в Франції ж він був відомий під назвою *basson*. Навіть у тій самій Італії деякий час цей МІ називали *дульціан*, що походить від італійського слова *dolce*, що в перекладі означає ‘ніжний’. Така розбіжність у назвах пояснюється тим, що після появи першого варіанту конструкції МІ, фагот удосконалювався і винахідники давали іншу назву. Тому у наші дні цей МІ називають *фаготом*.

Музична термінологія, як вже наголошувалося, поповнювалися за рахунок дипломатичних відносин між країнами. Тому до XVIII – початку XIX століття вже були відомі назви таких МІ, як: *кларнет*, *корнет*, *фагот*, *контрфагот*, *гобой*, *тромбон* – з групи духових МІ; *гонг*, *цимбали*, *литаври* *трикутник*, *тамбурин* – ударні МІ; *альт*, *контрабас*, *віолончель*, *ліра*, *гітара*, *арфа*, *мандоліна* – струнні МІ; *акордеон*, *рояль*, *орган*, *фортепіано*, *клавесин* – клавішні МІ.

Запозичення в німецьку мову є звичним явищем, так якщо ми розглянемо прості назви МІ, то можна підвести такі підсумки: власне німецьких лексем є 69 одиниць що становить 10%.

Найбільше назв на позначення МІ мають латинське походження наприклад: *der Aulos* ‘авлос’, *die Bena* ‘бена’, *das Clavecin* ‘клавесин’, *die Cymbala* ‘тарілки’, ‘’, *die Gambe* ‘гамбе’, *die Fujara* ‘фуяра’, *die Lira* ‘ліра’, *die Lure* ‘лур’, *die Oktavin* ‘октавін’, *der Violone* ‘віолін’, *das Virginal* ‘вірджинел’, *der Zither* ‘цитра’, *das Zymbal* ‘цимбали’, *das Clarineau* ‘шалюмо’ та інші, становлять 98 одиниць (14,20%).

Далі слідує грецька мова, походження з якої мають 49 одиниці (7,10%) назв музичних інструментів, наприклад: *das Adiaphon* ‘адіафон’, *das Canun* ‘канун’, *die Pandora* ‘пандора’, *die Phorminx* ‘формінга’, *die Surna* ‘зурна’, *die Xylorimba* ‘ксилорімба’, *die Sistrum* ‘систр’, *die Busuki* ‘бузукі’, *die Orgel* ‘орган’, *die Rotta* ‘ротта’ та інші.

Французьке походження мають 43 одиниці (6,23%) на позначення назв музичних інструментів, наприклад: *die Brac* ‘брак’, *das Carillon* ‘карильйон’, *der Cornet* ‘корнет’, *das Flageolet* ‘флажолет’, *die Flutina* ‘флютіна’, *das Kornett* ‘корнет’, *die Musette* ‘мюзет’, *das Verillon* ‘верліон’, *das Saxello* ‘саксело’, *das Spinett* ‘спінет’ та інші.

Англійське походження мають 40 одиниць (5,80%) – *die Alboka* ‘альбока’, *die Hi-Hat* ‘хай-хет’, *der Pate* ‘пате’, *die Phin* ‘фін’, *das Tuila* ‘туїла’, *das Mellophon* ‘мелофон’, *die Rototom* ‘рототом’, *das Kazoo* ‘казу’ та інші.

Італійське походження – 33 (4,78%) – *das Cello* ‘віолончель’, *der Cimbasso* ‘чімбасо’, *der Flautino* ‘мала флейта’, *die Lirone* ‘лірень’, *die Mandola* ‘мандола’, *die Okarina* ‘окарина’, *das Piano* ‘піаніно’, *das Vibraphon* ‘вібрафон’, *die Vihuela* ‘віуела’, *die Viola* ‘альт’, *der Piffero* ‘піфферо’ та інші.

Африканське походження – 32 (4,64%) наприклад: *der Algaita* ‘альгаїта’, *die Amzad* ‘амзад’, *der Ambira* ‘амбіра’, *die Kalimba* ‘калімба’, *die Kora* ‘кора’, *der Ngoni* ‘нгоні’, *das Nvet* ‘нвет’, *der Sanza* ‘мбіра’, *die Sansula* ‘санза’, *die Sabaro* ‘сабаро’, *das Agogo* ‘агого’, *das Udu* ‘уду’ та інші.

Китайське походження – 33 (4,78%) – *der Aizai* ‘азаї’, *der Dhung* ‘дунг’, *die Guqin* ‘цисяньцинь’, *die Guzheng* ‘гучжен’, *die Gyaling* ‘гялінг’, *die Kuan* ‘куань’, *die Lusheng* ‘люшен’, *die Yen* ‘єн’, *die Sheng* ‘шен’, *die Swae* ‘сває’, *das Xun* ‘сюн’, *die Zheng* ‘чжен’, *das Mabu* ‘мабу’, *die Sanxian* ‘саньсянь’, *die Guan* ‘гуань’, *die Pipa* ‘піпа’; та інші.

Арабське походження мають такі назви музичних інструментів, як *die Arghul* ‘аргул’, *der Bendir* ‘бендір’, *die Cartar* ‘катар’, *der Chalil* ‘кхаліл’, *der Halil* ‘халіль’, *die Mizmar* ‘мізмар’, *die Nafir* ‘нафір’, *die Oud* ‘уд’, *der Qanbus* ‘канбус’, *die Qasaba* ‘касаба’, *die Rabab* ‘ребаб’ та інші, їхня кількість становить 28 одиниць (4,06%).

З гінді запозичено 26 одиниць (3,77%) наприклад: *die Bansuri* ‘бансурі’, *die Beganna* ‘бегана’, *das Dhol* ‘дхол’, *das Kakles* ‘каклес’, *die Kiringi* ‘кірінгі’, *der Pahuu* ‘паху’, *die Pungi* ‘пунгі’, *die Putoto* ‘путото’, *die Sarinda* ‘сарінда’, *die Tiktiri* ‘тіктірі’ та інші.

Турецьке походження назв МІ представлене 19 одиницями (2,75%), наприклад: *die Baglama* ‘баглама’, *die Çifte* ‘чіфте’, *die Davul* ‘давул’, *das Erke* ‘ерке’, *die Kudüm* ‘кудюм’, *die Kasik* ‘ложки’, *das Lafta* ‘лавта’, *die Qoruz* ‘комуз’, *das Kemençe* ‘кеменче’ та інші.

Іспанське походження – 17 одиниць (2,46%) наприклад: *die Bongos* ‘бонго’, *die Cabasa* ‘кабаца’, *die Cajón* ‘кахон’, *der Güiro* ‘гуїро’, *das Rankett* ‘ранкет’, *die Timba* ‘тімба’, *die Zampona* ‘сіку’ та інші.

Японське походження – 16 одиниць (2,32%) наприклад: *die Biwa* ‘біва’, *die Dobachi* ‘рін’, *die Fue* ‘фуге’, *die Hichiriki* ‘хітірікі’, *die Komabue* ‘комабу’, *das Kotamo* ‘комато’, *die Koto* ‘кото’, *Odaiko* ‘’, *Ryuteki* ‘’, *Taiko* ‘’ та інші.

Перське походження – 17 одиниць (2,46%) наприклад: *der Barbat* ‘барбат’, *das Çeng* ‘ченг’, *die Dilruba* ‘дільруба’, *die Setar* ‘сетар’, *die Sornay* ‘сорна’, *der Tonbak* ‘томбак’, *das Kös* ‘кус’ та інші.

Тайське походження – 11 одиниць (1,59%), наприклад: *das Ching* ‘чінг’, *das Ranat* ‘ранат’, *die Gantruem* ‘гантруем’, *das Sor* ‘сор’, *die Sueng* ‘суенг’, *die Talotpot* ‘талопт’, *die Salor* ‘салор’ та інші.

Корейське походження – 11 одиниць (1,59%) – *der Ajaeng* ‘аджен’, *der Changgu* ‘чангу’, *die Gayageum* ‘гаягим’, *die Haegeum* ‘хаегим’, *die Piri* ‘пірі’, *die Kayagum* ‘каягим’, *die Kenkenyu* ‘кенкі’, *das Komungo* ‘комунго’, *das Taeryeongso* ‘тепхенсо’, *die Tangpiri* ‘тангпірі’, *der Saeng* ‘саенг’.

Португальське походження – 10 одиниць (1,45%) – *die Apito* ‘апіто’, *das Cavaquinho* ‘кавакінью’, *die Cavaco* ‘кавако’, *die Chocalho* ‘чокалхо’, *das Corno* ‘корно’, *die Cuica* ‘куіка’, *das Gaita* ‘гаїта’, *der Pinai* ‘пінаї’, *die Zabumba* ‘забумба’, *die Saxixi* ‘кашиши’.

Малайське походження – 8 одиниць (1,16%) – *die Bugisi* ‘бугісі’, *das Gong* ‘гонг’, *der Gongageng* ‘гонгагенг’, *das Keluri* ‘келурі’, *die Kena* ‘кена’, *die Kendang* ‘кенданг’, *das Sabar* ‘сабар’, *die Suling* ‘сулінг’.

Бразильське походження – 6 одиниць (0,87%) – *die Alfaia* ‘альфая’, *die Atabaque* ‘атабаке’, *die Repinique* ‘репінікью’, *die Souzabone* ‘сузабон’, *das Tarol* ‘тароль’, *das Braz* ‘брас’.

Індонезійське походження – 6 одиниць (0,87%) – *das Gambang* ‘гамбанг’, *das Saron* ‘сарон’, *das Selompret* ‘селомпет’, *das Simandra* ‘сімандра’, *die Sompotan* ‘сомпотан’, *die Sumpotan* ‘сумпотан’. Також 6 одиниці має бірманське походження наприклад: *das Byauk* ‘біаук’, *das Hsaingwaing* ‘хасайнвейн’ та інші.

Хорватське походження – 5 одиниць (0,72%) – *das Berda* ‘берда’, *die Gusla* ‘гусла’, *die Gusli* ‘гуслі’, *das Kuterevka* ‘кутерівка’, *die Lijerica* ‘ліжеріка’.

Яванське походження – 5 одиниць (0,72%) – *das Basing* ‘басінг’, *das Bonang* ‘бонанг’, *das Calung* ‘калунг’, *das Jegog* ‘єгог’, *der Tarawangsa* ‘таравангса’.

Праїндоевропейське походження – 5 одиниць (0,72%) – *das Lapa* ‘лапа’, *das Ottu* ‘отту’, *das Puniu* ‘пуніу’, *das Sapo* ‘сапо’, *das Schellen* ‘бубон’.

Санскрипт – 5 одиниць (0,72%) – *das Karna* ‘карнай’, *die Mridangam* ‘мриданга’, *die Sarangi* ‘сарангі’, *die Tanpura* ‘танпура’, *das Tapan* ‘тапан’.

Староєгипетське походження – 4 одиниці (0,58%) – *der Chazozra* ‘хазозра’, *der Hasoserah* ‘хасара’, *der Hasosrah* ‘хусора’, *die Simsimiyya* ‘сімсімія’.

Давньоскандинавське походження – 4 одиниці (0,58%) наприклад: *das Mey* ‘мей’, *das Nay* ‘най’, *das Snaedrum* ‘малий барабан’, *die Takhe* ‘такхе’.

Українське походження – 4 одиниці (0,58%) – *das Bajan* ‘баян’, *die Bandura* ‘бандура’, *das Bayan* ‘баян’, *die Duda* ‘дуда’.

З тамільської мови – 4 одиниці (0,58%) – *die Nadaswaram* ‘надасварам’, *die PiChanai* ‘пічанай’, *die Sangam* ‘санган’, *die Taval* ‘тавіл’.

З фінської – 3 одиниці (0,43%) – *das Ilu* ‘ілу’, *die Kantele* ‘кантеле’, *die Kaval* ‘кавал’.

Російське – 3 одиниці (0,43%) – *die Balalaika* ‘балалайка’, *die Domra* ‘домра’, *das Theremin* ‘тременвокс’.

Гавайське – 3 одиниці (0,43%) – *LS gitare* ‘наколінна гітара’, *das Ka'eke'eke* ‘каекееке’, *die Ukulele* ‘укулеле’. А також давньоєврейська 3 одиниці (%) – *die Magrefa* ‘магрефа’, *das Sambhor* ‘самбор’, *der Schofar* ‘шофар’.

З іврити походять 3 одиниці (0,43%) – *die Kinnor* ‘кіннор’, *die Vina* ‘віна’, *die Zamr* ‘замр’.

Угорське походження – 2 одиниці (0,29%) – *das Cimbalom* ‘цимбали’, *das Turi* ‘турі’. Також по дві одиниці мають походження назв МІ в таких мовах: науатль (мова ацтеків) – *die Chocolo* ‘чоколо/шейкер’, *das Teponaztli* ‘тепонацтлі’; в’єтнамська – *die Đàntranh* ‘дантранг’, *die Valiha* ‘валіха’; непальська – *die Dhimay* ‘дхімай’, *die Dranyen* ‘драньєн’; казахська – *die Dombora* ‘домбора’, *die Dombra* ‘домбра’; хауса (мова, що поширена в Західній Африці) – *die Goge* ‘годже’, *die Kakaki* ‘какакі’; тувинська – *die Igil* ‘ігіл’, *die Doshpuluur* ‘дошпулуур’; киргизька – *das Khomus* ‘хомуз’, *das Komuz* ‘комуз’; маорська – *die Kooauau* ‘кооауау’, *das Puutoorino* ‘пууторіно’; мандінка – *das Balafon* ‘балафон’, *das Kutiriba* ‘кутіріба’; ірландська – *die Uilleannpipes* ‘ірладська волинка’, *die Unionpipe* ‘ірладська волинка’; ефіопська – *die Krar* ‘крар’, *das Tsanatsel* ‘цанацел’; кхмерська – *das Roneat* ‘ронеат’, *die Sralai* ‘сралаі’.

Походження в вигляді одної одиниці (0,14%) МІ присутнє з 44 мов, наприклад: нідерландська – *das Rommelpot* ‘фрикційний барабан’; монгольська – *die Morinkhuur* ‘морінхуур’; туринська – *das Amyrga* ‘амирга’; франкська – *das Tarompet* ‘таромпет’; уельська – *die Crwth* ‘крота’; пакистанська – *die Ektara* ‘ектара’; пенджабська – *die Esraj* ‘есрадж’; болгарська – *die Gadulka* ‘гадулка’;

піджин – *das Garamut* ‘гарамут’; туагерська – *die Imzad* ‘імзад’; кельтська – *die Karnux* ‘карникс’; лаоська – *das Khaen* ‘кхаен’; латвійська – *die Kokle* ‘коккле’; мінаханська – *das Kulintang* ‘кулінтанг’; філіпінська – *das Kutiyapi* ‘кутіяпі’; срадинська – *die Launedda* ‘лаунедда’; гвінейська – *das Launut* ‘лаунут’; лінгала – *die Likembe* ‘мбіра’; зулу – *die Linga* ‘лінга’; малаганська – *die Livika* ‘лівіка’; аравацька – *die Maracas* ‘маракаси’; суахілі – *das Ngoma* ‘нгома’; лоу – *das Nyatiti* ‘нятіті’; прото-малайо-полінезійська – *die Pahu* ‘паху’; слов’янська – *der Peitsche* ‘бич-хлопавка’; вірменська – *das Pku* ‘пку’; аймара – *die Quena* ‘кена’; шведська – *die Säckpipa* ‘волинка’; мінангкабау – *die Saluang* ‘салюанг’; дарі – *die Sarod* ‘сарод’; литовська – *die Sarune* ‘саруне’; середньонідерландська – *das Schraeper* ‘шрапер’; бенгальська – *die Schryari* ‘шріарі’; бонська – *die Seperewa* ‘сеперева’; банту – *die Sho* ‘сьо’; урду – *die Sitar* ‘ситара’; каталонська – *die Tible* ‘тібле’; тибетська – *die Tingsha* ‘тінгша’; баскська – *das Trikitixa* ‘трікітікса’; мапудунгун – *die Trutruca* ‘трутрука’; їдиш – *das Tsimbl* ‘цимбали’; юкатек (майя) – *der Tulum* ‘тулум’; кечуа – *die Xarana* ‘харана’; австралійські мови – *das Yidaki* ‘диджериду’; східна індоарійська – *die Dotar* ‘дутар’.

Власне німецькі назви МІ – 69 одиниць (10,00%), наприклад: *das Becken* ‘тарілки’, *der Büchel* ‘бюхель’, *die Fagott* ‘фагот’, *die Leier* ‘ліра’, *die Flöte* ‘флейта’, *der Flügel* ‘рояль’, *die Geige* ‘скрипка’, *die Harfe* ‘арфа’, *das Harzer* ‘харцер’, *das Horn* ‘валторна’, *die Orphika* ‘орфіка’, *die Pauke* ‘литаври’, *die Pfeife* ‘свисток’, *der Pommer* ‘поммер’, *die Posaune* ‘тромбон’, *das Rute* ‘руте’, *die Schnarre* ‘шнаре’, *der Zink* ‘цинк’, *die Zister* ‘цистра’ та інші.

Корпус досліджуваного матеріалу показав, що серед простих слів на позначення назв МІ в українській мові, частка назв українського походження становить 50 одиниць (9,69%) наприклад: *баян* ‘Bajan/ Bayan’, *бандура* ‘Bandura’, *дуда* ‘Duda’, *кобза* ‘Cobza’, *басоля* ‘Basolia’, *бугай* ‘Buhay’, *коза* ‘Koza’, *решето* ‘Rescheto’, *деркач* ‘Derkach’, *жалейка* ‘Schaleika’, *козобас* ‘Kozobas’, *трембіта* ‘Trembita’, *тілінка* ‘Tilincă’ та *сопілка* ‘Sopilka’, *дримба* ‘Drymba’ та інші.

Найбільше одиниць походження яких пов’язане з грецькою та італійською мовами по 33 (6,38%) одиниці. Так наприклад з грецької запозичені назви таких

МІ – *авлодіон, авлос, бомбікс, ліра, литаври, дзвони, органола, кітар, плектр, кротали, формінга, синтезатор* та інші.

З італійської – *арпеджіоне, домрела, мандола, каліхон, галлішон, пандурина, теорба, фортеп'яно, віола, жига, пікколо, фагот, фанфара* та інші.

Далі з кількістю в 30 одиниць (5,80%) слідує назви МІ, які мають китайське походження, наприклад: *баньху, гонг, гуань, даньпигу, мабу, нао, нугула, пипа, сона, шенг, бо, пайгу, ді, жуань, сяо, цзінху* та інші.

Перське походження мають – 26 одиниць (5,03%) назви МІ, наприклад: *гиджак, даф, хавал, дутар, зурка, саз, сантур, тар, наккара, ребаб, барбат* та інші.

Латинське походження налічує 25 одиниць (4,84%), наприклад: *букцина, октет, псалтир, спінет, тенор, тибія, туба, цимбали, літуус, мензура, цитра* та інші.

З французької мови походить 20 одиниць (3,87%), наприклад: *акордеон, гобой, корнет, мюзет, рояль, серпент, флажолет, ангеліка, шалюмо* та інші.

Англійське походження 20 одиниць (3,87%) назв МІ, наприклад: *квойдн, креш, рототом, шейкер, семплер, томтом, тімбалес* та інші.

Іспанське походження мають 17 одиниць (3,29%), наприклад: *гуїро, бонги, клавес, марака, пандеро, кахон, трес, чаранго* та інші.

З гінді походить 16 одиниць (3,09%) назв музичних інструментів, наприклад: *бін, вина, дголак, доол, біва, паху, табла, мриданга, сарангі* та інші.

З африканської 15 одиниць (2,90%), наприклад: *агого, ашико, бамбула, вамбі, джаг, конга, кора, калімба* та інші.

Азербайджанське походження мають 14 одиниць (2,71%) назв МІ, наприклад: *балабан, баламан, дяф, кеманча, тулум, тутек, гайча* та інші.

З німецької походить 13 одиниць (2,51%) назв МІ, наприклад: *арфа, валторна, дрімба, орестріон, цинк, цистра, трубі, фідель* та інші.

З російської 14 одиниць (2,71%), наприклад: *балалайка, кувички, кюсле, тріскачка, цевниця, катеринка, шарманка, рубель* та інші.

З узбецької походять 12 одиниць (2,32%) назв МІ, наприклад: *даул, дойра, кобуз, най, танбур, чиндаул, сафаїль* та інші

Японське походження мають 12 одиниць (2,32%) назв МІ, наприклад: *сямисен, тайко, цудзумі, кокю, кото, сансін, сьо, сякухаті, тонкори* та інші.

З грузинської походять 10 одиниць (1,93%) назв МІ, наприклад: *пандурі, саламурі, ствірі, тарі, чианурі, чибоні, абхарца* та інші.

З удмуртської 9 одиниць (1,74%), наприклад: *крезь, тутектон, узыгум, чипсон, шулан, биз* та інші.

З болгарської 9 одиниць (1,74%), наприклад: *гавде, кеме́не, гаду́лка, цугулкаб, ганілка* та інші.

З арабської 9 одиниць (1,74%), наприклад: *альуд, куко́ле, уд, сага́ти, ребаб* та інші.

З праслов'янської походить 8 одиниць (1,55%) назв МІ, наприклад: *решето, труба, ці́вка, черепа́шка, дощови́ця, бубоне́ць* та *фуяра*.

З тюркської 7 одиниць (1,35%), наприклад: *шабр, шахлич, таки́ртон, ятаган, сибизги, барабан* та *шахлича*.

З казахської 6 одиниць (1,16%), наприклад: *понда́р, коби́з, данги́ра, домбра, думбра* та *сибизгі*.

Адигейське походження мають 5 одиниць (0,97%), наприклад: *ками́ль, шачапи́шин, шаче́пи́шин, шиче́пи́шина* та *шоти́рп*.

З гавайської походять 5 одиниць (0,97%), наприклад: *укуле́ля, укуле́ле, іну, каеке́еке* та *уліулі*.

З монгольської 5 одиниць (0,97%), наприклад: *хур, хучи́р, хомис, хамис, морінхур*.

Осетинське походження мають 4 одиниці (0,77%) назв МІ, наприклад: *далафа́ндир, далафа́ндир, каругана́г, карца́ганаг*.

З давньоруської походять 4 одиниці (0,77%), наприклад: *гуделка, гудок, накра, накри*.

З марійської мови походять 4 одиниці (0,77%), наприклад: *шувир, шувю́р, шюбе́р, шювю́р*.

З індонезійської 3 одиниці (0,58%), наприклад: *ангклунг, бонанг, гаманг*.

З корейської 3 одиниці (0,58%), наприклад: *чангу, аджен, каягим*.

З татарської 3 одиниці (0,58%), наприклад: *бзура, бунчук, кубиз*.

З турецької 3 одиниці (0,58%), наприклад: *дудук, чокало, тулумбаси*.

З естонської 3 одиниці (0,58%), наприклад: *канель, сарв, каннель*.

Литовське походження 3 одиниці (0,58%), наприклад: *канклес, ожрагіс, тримітас*.

З бакширської 3 одиниці (0,58%), наприклад: *курай, узункай, узункюй*.

З вірменської 3 одиниці (0,58%), наприклад: *пепук, тутак, шві*.

З португальської 3 одиниці (0,58%), наприклад: *реко, берімбау, куіка*.

З урду походить 3 одиниці (0,58%) на позначення назв МІ, наприклад: *ситар, сетар, ситара*.

Фінське походження має 3 одиниці (0,58%), наприклад: *йоухіко, кавал, кантеле*.

З угорської мови походять 3 одиниці (0,58%), наприклад: *фуруя, шипош, тарагот*.

З іврити походять 3 одиниці (0,58%), наприклад: *шойфер, шофар, кіннор*.

Наступні 9 мов мають по 2 одиниці (0,39%), назв на позначення МІ. Це такі мови як: латиська – *кокле, тридекніс*; тибетська – *сильньєн, каратали*; сербська – *гусле, гусле*; тувинська – *бизанчі, ігіл*; киргизька – *кияк, комуз*; в'єтнамська – *літофон, данмой*; слов'янська староцерковна – *скрипка, сіонарі*; румунська – *тилінка, телінка*; туркменська – *туйдук, туйдюк*.

23 мови мають по 1 одиниці (0,19%) назв на позначення МІ. Це такі мови як: комі – *сидугек*; галісійська – *кабаца*; молдовська – *чимпой*; дагестанська – *тамур*; бразильська – *пандейра*; скандинавська – *лур*; карельська – *ліру*; сербохорватська – *ліриця*; лаоська – *кхен*; уельська – *крота*; черкеська – *пхачич*; науатль – *тепонацтль*; польська – *генслики*; малагасійська – *валіха*; індоєвропейська – *бубон*; ірландська – *боран*; ерзанська – *пувама*; мандінка – *балафон*; кашубська – *базуна*; тамільська – *канжира*; кумикська – *агач*; аймарська – *тарка*; македонська – *шупелка*.

У двох порівнюваних мовах частка запозичень становить значне місце, так серед простих лексем на позначення назв МІ в німецькій мові частка запозичень становить 90%, найбільше назв походить з латинської мови, що становить 14,20%. Далі слідують грецька мова – 7,10%, французька – 6,23%, англійська – 5,80%, італійська – 4,78% та китайська – 4,78%. В українській мові частка запозичень становить 89,94%. Найбільша кількість запозичень з вибірки походить з грецької та італійської мов – 6,38%, далі слідують китайська мова – 5,80%, перська – 5,03%, латинська – 4,84% та французька – 3,87% мови. Узагальнені дані наведені в діаграмах (див. Дод. Г та Дод. Д).

2.2. Структурні особливості назв музичних інструментів

Корпус досліджуваного матеріалу показав, що серед 1008 лексем на позначення музичних інструментів у сучасній німецькій мові переважну більшість складають прості лексеми – 695 одиниці (68,95%), друге місце посідають складні іменники – 313 лексем (31,14%). На периферії системи знаходяться похідні слова – одиниць 146 (14,53%) (див. рис. 1).

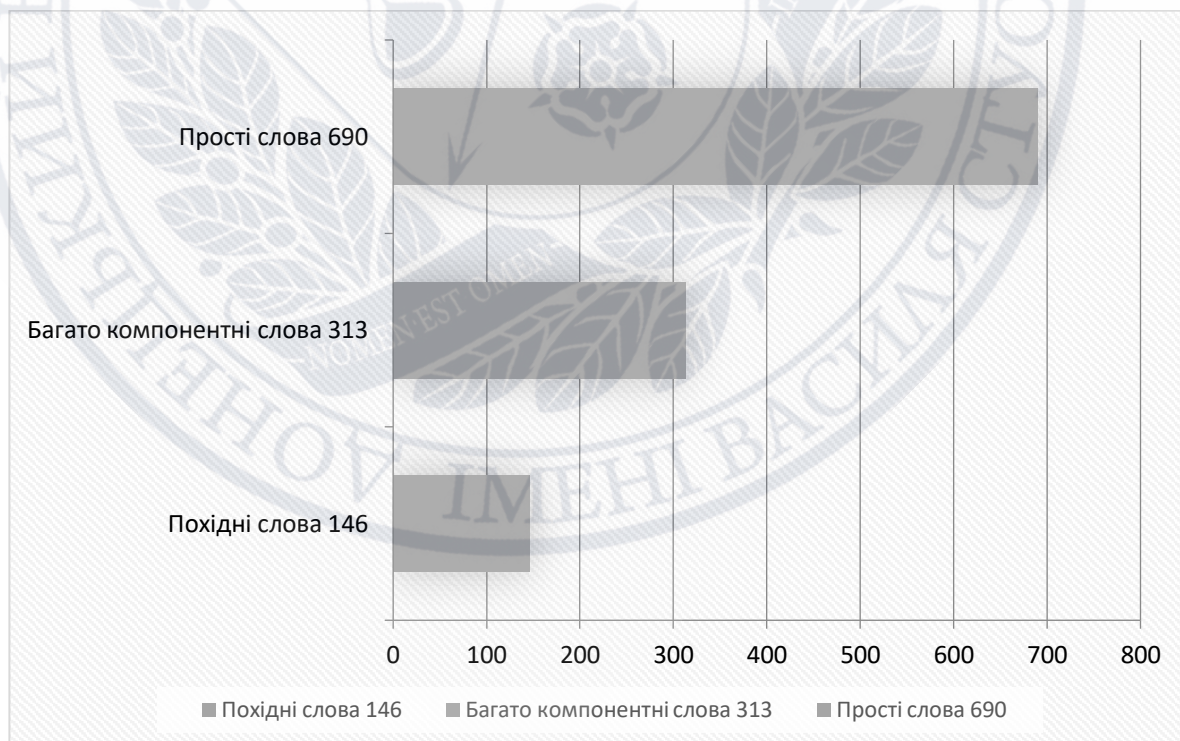

Рис. 1 – Структурні особливості МІ у німецькій мові

Прості слова – це слова, що утворені з одного кореня. Серед 1005 загальної вибірки їхня кількість становить 695 одиниць, 68,95%, до цієї групи відносяться

належать такі лексеми, напр.: *die Agogô* ‘агого’, *die Aizai* ‘аїзаї’, *der Algaita* ‘альгаїта’, *die Alboka* ‘баскська альбока’, *die Alghoza* ‘альгоза’, *das Ambira* ‘амбіра’, *das Amyrga* ‘амирга’, *die Amzad* ‘амзад’, *die Angelica* ‘ангеліка’, *die Apito* ‘апіто’, *der Arghul* ‘аргуль’, *die Atabaque* ‘атабаке’, *die Atenteben* ‘атантебен’, *der Aulos* ‘авлос’, *die Baglama* ‘баглама’, *der Baglamas* ‘саз’, *das Bajan* ‘баян’, *das Balafon* ‘балафон’, *der Bandura* ‘бандура’, *die Banhu* ‘баньху’, *die Bansuri* ‘бансури’, *die Bandurria* ‘бандурія’, *das Banjo* ‘баджо’, *der Barbat* ‘барбат’, *der Barbitos* ‘барбітос’, *die Bena* ‘бена’, *der Bendir* ‘бендір’, *die Berda* ‘берда’, *das Bianqing* ‘біанкін’, *das Bin* ‘бін’, *die Biwa* ‘біва’, *die Bongos* ‘бонго’, *der Boru* ‘бору’, *die Bouzouki* ‘бузукі’, *die Brac* ‘брак’, *der Buccin* ‘букцин’, *der Büchel* ‘бюхель’, *die Buk* ‘бук’, *die Busuki* ‘бузукі’, *der Byauk* ‘бяук’, *die Cabasa* ‘камбаца’, *die Caixa* ‘кайкса’, *die Caja* ‘кая’, *der Cajón* ‘кахон’, *das Calichon* ‘каліхон’, *das Calung* ‘калунг’, *das Canun* ‘канун’, *das Carillon* ‘карильйон’, *die Carnux* ‘карнікс’, *das Cartar* ‘картар’, *die Cavaco* ‘кавакинью’, *das Saxixi* ‘кашиши’, *die Celesta* ‘челеста’, *das Cello* ‘віолончель’, *das Cembalo* ‘чембало’, *das Çeng* ‘ченг’, *die Chalil* ‘чалі’, *die Zabumba* ‘забумба’, *der Zamproña* ‘сіку’, *das Zamr* ‘замр’, *der Zarb* ‘томбак’, *der Zheng* ‘гучжен’, *das Zil* ‘зіль’, *der Zink* ‘цинк’, *der Zither* ‘цитра’, *das Zurna* ‘зурна’, *das Zymbal* ‘цимбали’ та інші.

Похідні слова – це слова, утворені від кореня іншого слова словосполучення за допомогою словотворчих афіксів. До цієї групи належать 146 одиниць.

Похідні слова поділяються на слова утворені префіксальним, суфіксальним, префіксально-суфіксальним способом.

Префіксальним способом утворено 140 (14,48%) назв МІ, наприклад: *das Archicembalo* ‘аркічембало’, *die Archiorgano*, ‘аркіюрган’ *die Arcicistre* ‘аркіцістре’, *das Sousaphon* ‘сузафон’, *die Souzabone* ‘сузафон’.

Суфіксальним способом утворено 6 (0,6%) назв МІ, наприклад: *das Zitherlein* ‘маленька цитра’, *der Klapper* ‘клаппер’ ‘колотушка’, *das Scabellum* ‘скабела’, *das Phagotum* ‘фаготум’, *der Horner* ‘ріг’, *der Eggshaker* ‘ганза’.

Суфіксально-префіксальним не утворено жодної назви МІ.

Найчастотнішим суфіксом є –er, а префіксом –alt.

Складні слова – це слова, що утворюються у зв'язку поєднань двох і більше основ. Так до групи складних слів відносяться 313 (31,05%) слів на позначення назв МІ. Сюди належать такі слова, як *die Aidatrompete* ‘труба аїда’, *die Akkordzither* ‘акордцитра’, *die Ansingtrommel* ‘співаючий барабан’, *die Ashikotrommel* ‘ашико барабан’, *die Bechertrommel* ‘томбак’, *die Büchsentrompete* ‘стрілецька труба’, *die Buschtrommel* ‘барабан повідомлень’, *die Bettlerleier* ‘вулична шарманка’, *das Bersaglierhorn* ‘ріг Берсальєрів’, *der Bianzhong* ‘китайські дзвоники’, *die Bauernleier* ‘колісна ліра’ або ‘реля’.

Складні слова поділяються на двокомпонентні та багатоконпонентні композити.

Двокомпонентні композити утворені з двох безпосередніх складників, наприклад: *die Büchsentrompete* ‘барокова труба’, *die Reibtrommel* ‘фрикційний барабан’, *das Panharmonicon* ‘пангармонікон’, *die Rindentrompete* ‘рідентромпете’, *die Wimmerorgel* ‘орган Віммера’, *das Xylharmonikon* ‘ксюлгармоніка’, *die Schlagenflöte* ‘пунгі’, *die Schnarrtrommel* ‘малий барабан’, *die Taschenharmonika* ‘кишенькова гармоніка’, *das Jagdhorn* ‘мисливський ріг’, *die Jochlaute* ‘антична ліра’, *die Kerbflöte* ‘кена’, *die Kesselpauke* ‘литаври’, *das Kielklavier* ‘кільклавір’, *die Kundtrommel* ‘кундбарабан’, *der Lärmtöner* ‘лермтїонер’, *die Mundharmonika* ‘губна гармошка’, *die Muscheltrompete* ‘труба з ракушки’, *die Nachrichtentrommel* ‘барабан повідомлень’ та інші. Їхня кількість становить 283 (28,08%) лексеми.

Багатоконпонентні композити утворені з трьох і більше лексем, наприклад: *die Nachrichtentrommel* ‘барабан повідомлень’, *die Tanzmeistergeige* ‘пошета’, *der Wölbbrettzither* ‘каятем’, *die Obertonflöte* ‘флейта-переголос’, *die Minnesägerharfe* ‘арфа мінезанга’, *das Naturwaldhorn* ‘натурвальдгорн’, *die Kernspaltflöte* ‘кернспалтенфльоте’. Їхня кількість становить 30 (2,98%) лексем.

Узагальнюючі дані щодо структурних особливостей назв МІ у сучасній німецькій мові наведені у таблиці 1.

Структурні особливості термінів на позначення назв музичних інструментів
у сучасній німецькій мові

Структурна модель	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Прості лексеми	<i>die Alboka</i> ‘баскська альбока’, <i>die Fue</i> ‘фуге’, <i>die Gaita</i> ‘волинка’, <i>der Gambe</i> ‘віола’, <i>die Krar</i> ‘клар’, <i>die Lure</i> ‘лур’, <i>die Sanza</i> ‘мбіра’	695	68,95%
2. Похідні лексеми	<i>das Althorn</i> ‘альт’, <i>die</i> <i>Alt Klarinette</i> ‘альтовий кларнет’, <i>die Altposaune</i> ‘тромбон’, <i>das Altsaxophon</i> ‘альт саксофон’, <i>der Altzither</i> ‘альт цитра’	146	14,48%
2.1. Суфіксальна модель	<i>das Zitherlein</i> ‘маленька цитра’, <i>der Klapper</i> ‘клаппер’ ‘колотушка’, <i>das Scabellum</i> ‘скабела’	6	0,6%
2.2. Префіксальна модель	<i>die Minimaracas</i> ‘міні маракаси’, <i>die Erzlaute</i> ‘архлюта’, <i>die Erzcister</i> ‘архіцитра’, <i>das Verrophon</i> ‘вергорн’	140	13,89%
3. Складні слова	<i>die Bettlerleier</i> ‘вулична шарманка’, <i>das Bersaglierhorn</i> ‘ріг Берсальєрів’, <i>der Bianzhong</i> ‘китайські дзвоники’	313	31,05%

3.1. Двокомпонентні лексеми	<i>das Jagdhorn</i> ‘мисливський ріг’, <i>die Jochlaute</i> ‘антична ліра’, <i>die Kerbflöte</i> ‘кена’, <i>die Kesselpauke</i> ‘литаври’, <i>das Kielklavier</i> ‘кільклавір’	283	28,08%
3.2. Багатокомпонентні лексеми	<i>die Obertonflöte</i> ‘флейта-переголос’, <i>die Minnesägerharfe</i> ‘арфа мінезанга’, <i>das Naturwaldhorn</i> ‘натурвальдгорн’	30	2,98%
Разом		1008	100%

За частиномовною приналежністю компонентів багатокомпонентні іменники слід класифікувати за такими словотвірними моделями:

Іменник + іменник – 248 одиниць, 79,23%, наприклад: *der Steinklinger* ‘кам’яний літофон’, *die Windharfe* ‘еолова арфа’, *das Zungenklavier* ‘калімба’, *die Kniegeige* ‘віола да гамба/віолончель’, *die Armgeige* ‘альт/віола да браччо’, *die Tischtrommel* ‘настільний барабан’, *der Klaviaturzither* ‘автоарфа’, *der Basshorn* ‘бас-ріг’, *das Hammerklavier* ‘фортепіано’, *die Donnertrommel* ‘громовий барабан’, *die Taschenharmonika* ‘кишенькова гармоніка’ та інші.

Прикметник + іменник – 14 одиниць, 4,47%, наприклад: *der Doppelbass* ‘подвійний бас’, *der Doppelzither* ‘подвійна цитра’, *der Querhorn* ‘поперечний ріг’, *die Querpfeife* ‘поперечна флейта’, *die Sprechtrommel* ‘розмовляючий барабан’, *der Primzither* ‘примцитра’ та інші.

Дієслово + іменник – 18 одиниць, 5,75%, наприклад: *das Waschbrett* ‘пральна дошка’, *der Schlagzither* ‘альпійська цитра’, *die Reibtrommel* ‘барабан тертя’, *die Zupftrommel* ‘ектара’, *die Stopftrompete* ‘нафарширована труба (труба на якій можна гати на один-два з половиною тони нижче завдяки напруги руки та губ)’, *die Tastenharmonika* ‘скляна гармоніка’, *die Schnarrtrommel* ‘малий барабан’ та інші.

Прислівник + іменник – 4 одиниці, 1,28%, наприклад: *die Zwerchpfeife* ‘поздовжня флейта’, *der Längshorn* ‘поздовжній ріг’, *die Längstrompete* ‘поздовжня труба’, *die Längstube* ‘поздовжня труба’.

Іменник + іменник + іменник – 23 одиниці, 7,35%, наприклад: *der Naturwaldhorn* ‘валторна’, *die Waldhorntuba* ‘вагнерівська труба’, *der Grifflochhorn* ‘тріфлоргорн (ріг з отвором для пальця)’, *das Kunstspielklavier* ‘автоматичне фортепіано’, *das Masterkeyboard* ‘електронне фортепіано’, *die Kernspaltflöte* ‘флейта з середчиком (зазором)’, *die Pferdekopfgeige* ‘морінхур’ та інші.

Прикметник + іменник + іменник – 4 одиниці, 1,28%, наприклад: *die Doppelblockflöte* ‘подвійна блокфлейта’, *die Doppelpedalharfe* ‘подвійна багатогранна арфа’, *die Großbassgeige* ‘великабасова скрипка’, *der Halbröhrenzither* ‘напівтрубчаста цитра’.

Прикметник + іменник + іменник + іменник – 1 одиниця, 0,32% – *die Großbassblockflöte* ‘велика басова блок флейта’.

Числівник + іменник + іменник – 1 одиниця, 0,32% – *das Sechzehnteltonklavier* ‘піаніно шістнадцятого тону’.

Таблиця 2

Частиномовна приналежність компонентів багатоконпонентних іменників на позначення назв МІ в німецькій мові.

Словотвірна модель	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
3. Іменник + іменник	<i>die Windharfe</i> ‘солова арфа’, <i>der Klaviaturzither</i> ‘автоарфа’, <i>die Donnertrommel</i> ‘громовий барабан’	248	79,23%

4. Прикметник + іменник	<i>der Doppelzither</i> ‘подвійна цитра’, <i>die Sprechtrummel</i> ‘розмовляючий барабан’	14	4,47%
5. Дієслово + іменник	<i>das Waschbrett</i> ‘пральна дошка’, <i>der Schlagzither</i> ‘альпійська цитра’	18	5,75%
6. Прислівник + іменник	<i>die Zwerchpfeife</i> ‘поздовжня флейта’, <i>der Längshorn</i> ‘поздовжній ріг’	4	1,28%
7. Іменник + іменник + іменник	<i>der Naturwaldhorn</i> ‘валторна’, <i>die Waldhorntuba</i> ‘вагнерівська труба’	23	7,35%
8. Прикметник + іменник + іменник	<i>die Doppelblockflöte</i> ‘подвійна блокфлейта’, <i>die Doppelpedalharfe</i> ‘подвійна багатогранна арфа’	4	1,28%
9. Прикметник + іменник + іменник + іменник	<i>die Großbassblockflöte</i> ‘велика басова блок флейта’	1	0,32%
10. Числівник + іменник + іменник	<i>das Sechzehnteltonklavier</i> ‘піаніно шістнадцятого тону	1	0,32%
Разом		313	100%

З’єднувальні елементи багатоконпонентних лексем, основними з’єднувальними елементами в німецькій мові являються – (e)s, e, er, (e)n. У вибірці з 313 одиниць, лише 33 одиниці (10,54%) утворені за допомогою з’єднувальних елементів, інші 299 одиниць (95,53%) утворені способом складання основ.

Найбільш вживаним з'єднувальним елементом у вибірці є -(e)n- – 28 одиниць (8,95%), наприклад: *die Nasenpfeife* ‘носовий свисток’, *das Zungenklavier* ‘калімба’, *die Taschentrompete* ‘кишенькова труба’, *das Tangentenklavier* ‘тангентенфлюгель’, *die Schneckentrompete* ‘ріг морської раковини’, *das Saitentambourin* ‘струнний бубон’, *die Saitentrommel* ‘струнний барабан’.

Наступними за кількістю є з'єднувальний елемент -er- – 3 одиниці (0,96%), наприклад: *das Schwyzerörgeli* ‘швейцарський орган’, *das Klapperbrett* ‘дошка-хлопушка’, *das Kinderklavier* ‘дитяче фортепіано’.

На периферії знаходяться з'єднувальні елементи -(e)s- та -e-, по 1 одиниці (0,32%). Наприклад, до з'єднувального елемента -e- відноситься – *die Seljeflöte* ‘вербова флейта’, а до з'єднувального елемента -(e)s- – *der Eselskiefer* ‘вібраслоп’.

Корпус досліджуваного матеріалу показав, що серед 644 лексем на позначення музичних інструментів в українській мові переважну більшість складають прості лексеми – 517 одиниць (80%), друге місце посідають похідні слова – одиниць 78 (12,09%). Словосполучення складають – 75 одиниць (11,62%). На периферії системи знаходяться складні іменники – 52 одиниць (8,37%) (див. рис. 2).

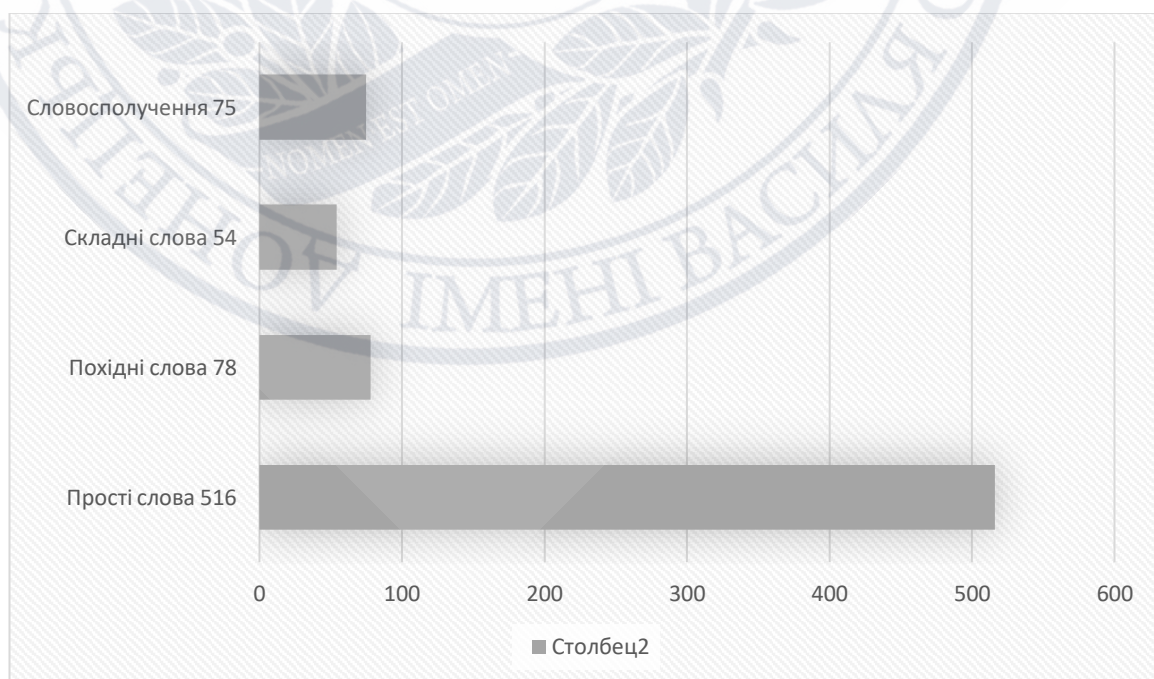

Рис. 2 – Структурні особливості МІ у українській мові

Прості слова складають 517 найменування, сюди відносяться: *лад, ліра, лютня, мандола, пондар, піпа, пебаб, авлос, альт, биз, вістл, валторна, ганлін, дудук* та інші.

Похідні слова в українській мові також представлені префіксальним, суфіксальним, префіксально-суфіксальними утвореннями.

Суфіксальним способом утворено 74 (11,47%) МІ, напр.: *сопілка, волинка, денцівка, зозулка, тилинка, тарка, шупелка, хлопава, дарбука, тронка, бабалайка, гандулка, тіскачка, дзвіночки* та інші.

Суфіксальні моделі можна поділити на такі групи: суфіксальна модель з використанням *-к*, суфіксальна модель з використанням *-он*, суфіксальна модель з використанням *-иця*, суфіксальна модель з використанням *-ик*, суфіксальна модель з використанням *-ар*, суфіксальна модель з використанням *-ець* та суфіксальна модель з використанням *-ник*.

Суфіксальна модель з використанням *-к* налічує 41 одиниць (6,36%) назв МІ, напр.: *ложка, цівка, жалійка, шоломійка, ганилка, катеринка, бандурка, ангеліка, телінка, фаркалка, зурка, копанка, волинка* та інші.

Суфіксальна модель з використанням *-он* налічує 21 одиницю (3,26%) назв МІ, напр.: *авлодіон, бомбардон, бубон, гелікон, карійон, орферіон, оркестріон, панталеон, кахон, чипсон, каліхон, галлішон* та інші.

Суфіксальна модель з використанням *-иця* налічує 7 одиниць (1,09%) назв МІ, напр.: *ліриця, тамбуриця, цевниця, цівниця, дощовиця, кувиця* та *бербениця*.

Суфіксальна модель з використанням *-ик* налічує 1 одиницю (0,16%) назв МІ, напр.: *органчик*.

Суфіксальна модель з використанням *-ар* налічує 5 одиниць (0,78%) назв МІ, напр.: *дутар, ситар, сетар, шофар* та *пондар*.

Суфіксальна модель з використанням *-ець* налічує 1 одиницю (0,16%) назв МІ, напр.: *бубонець*.

Суфіксальна модель з використанням *-ник* налічує 1 одиницю (0,16%) назв МІ, напр.: *трикутник*.

Префіксальним способом утворено 3 (0,31%) назви МІ – *контрабас*, *архиліутня* та *контрфагот*.

Суфіксально-префіксальним способом утворено 2 (0,31%) МІ, напр.: *півтораденцівка*, *дводенцівка*.

Найчастотніші суфікси та префікси: суфікс *-к* та префікс *-контр*.

Складні слова – це 52 (8,37%) МІ, наприклад: *блокфлейта*, *тутектон*, *флюгельгорн*, *вібрафон* та інші.

Складні слова поділяються на двокомпонентні та багатоконпонентні композити.

Двокомпонентні композити утворені з 2 безпосередніх складників, напр: *флексатон*, *аркінчембало*, *електробандура*, *клавікорд*, *моодсвінгер*, *нікельхарпа*, *фортепіано*, *автоарфа*, *тременвокс*, *клавічембало*, *гудаствірі*, *батеріафон*, *канасдуда*, *глюкофон*, *крумгорн* та інші. Їхня кількість становить 51 (8,22%) одиниць.

Трьохкомпонентні композити утворені з 3 безпосередніх складників, напр: *електротременвокс* . Їхня кількість становить 1 (0,16%) одиниця.

Словосполучення – це синтаксична одиниця, що складається з двох або більше повних слів, пов'язаних за значенням та граматикою. У словосполучення є головні і підрядні слова. У словосполученнях від головного до підрядного слова стоїть питання, за допомогою якого встановлюється змістовий зв'язок. Граматичний зв'язок утворюється за допомогою закінчення підрядного слова і прийменника.

Словосполучення бувають прості та складні; вільні, синтаксично нероздільні та фразеологічні. Також розділяють словосполучення за типом зв'язку слів: узгодження, керування та прилягання. А також типи словосполучення за значенням головного слова на: дієслівні, іменні та прислівникові. Прості словосполучення складаються лише з головного і підрядного слова, і не є поширеними. У складних словосполученнях головне слово може бути поширене іншим словом [71].

Словосполучення складають – 75 одиниць (11,62%). Наприклад: *еолова арфа, медвеже клепало, пральна дошка, флейта Пана, електрична скрипка, орган Гаммонда, синтезатор Муга, пастуший дзвоник, скляна гармонія, співаючі чаші, сталактитовий орган, дзвін Мазепа, критська ліра, китайські дзвони, котяче фортепіано, тайтянське укулеле, іспанська гітара* та інші.

Прості словосполучення складають 74 (11,47%) одиниці – *іспанська гітара, еолова арфа, фрикційний барабан, котяче фортепіано, зубова дудка, ручне клепало, гаучо театр, колісна ліра, дерев'яна коробочка* та інші.

Складні словосполучення представлені однією одиницею, *класична шестиструнна гітара*, що складає 0,16%.

За типом зв'язку слів у словосполученні українські лексеми всі, 75 лексем, відносяться до узгодження, наприклад: *середньовічна мандора, електрична скрипка, електронне піаніно, піхотний ріжок* та інші.

За значенням головного слова 75 словосполучень відносяться до іменних словосполучень. Іменні словосполучення в свою чергу поділяються на іменникові, прикметникові, порядкові числівники, дієприкметникові, прислівникові, займенникові та інфінітивні. До іменникових словосполучень відносяться 31 словосполучення (4,81%): *родес піано, хвилі Мартено, дзвін Мазепа, вічина віна, бич хлопава, гаучо театр, дечк пондур, атух пондур, вібрація струни* та інші.

До прикметникових відносяться 43 словосполучення (6,67%): *пральна дошка, іспанська гітара, резонаторна гітара, панська бандура, пастуший дзвоник, ручне клепало, піхотний ріжок, музична скринька, дерев'яна коробочка, губна гармоніка*.

Дієприкметникові представлені одним словосполученням: *співаючі чаші*, що складає 1,55%.

Займенникові, прислівникові та інфінітивні не представлені жодним словосполученням.

Узагальнюючі дані щодо структурних особливостей назв МІ у сучасній українській мові наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

Структурні особливості термінів на позначення назв музичних інструментів у сучасній українській мові

Структурна модель	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Прості лексеми	<i>лад, ліра, лютня, мандола, пондар, піпа, пеба</i>	517	80,28%
2. Похідні лексеми	<i>сопілка, волинка, денцівка, зозулка, тилинка</i>	78	12,11%
2.1 Суфіксальна модель	<i>дарбука, тронка, бабалайка, гандулка, тіскачка, дзвіночки.</i>	74	11,49%
2.2. Префіксальна модель	<i>контрабас, контрфагот, архилютня</i>	3	0,47%
2.3. Префіксально-суфіксальна модель	<i>півтораденцівка, дводенцівка.</i>	2	0,31%
3. Складні слова	<i>блокфлейта, контрафагот, тутектон, флюгельгорн, вібрафон</i>	52	8,07%
3.1. Двокомпонентні лексеми	<i>флексатон, аркінчембало, електробандура, клавикорд</i>	51	7,92%
3.2. Багатокомпонентні лексеми	<i>електротременвокс</i>	1	0,16%
4. Словосполучення	<i>родес піано, хвилі Мартено, пральна дошка, іспанська гітара</i>	75	11,65%

Разом		644	100%
-------	--	-----	------

За частиномовною приналежністю компонентів багатокомпонентні іменники в українській мові можна класифікувати так:

Іменник + іменник – 35 одиниць, 67,31%, наприклад: *глюкофон, гравічембало, грамофон, гудаствірі, канасдуда, маримбафон, органіструм, парканзук, флексатон, динафон* та інші.

Прикметник + іменник – 13 одиниць, 25%, наприклад: *басетгорн, електробас, клавікорд, клавічембало, металофон, хальбмонд, автоарфа, крумгорн* та інші.

Числівник + іменник – 2 одиниці, 2,85%, наприклад: *монохорд* та *октобас*.

Дієслово + іменник – 1 одиниця, 1,92% – *вібрафон*.

Прислівник + іменник – 1 одиниця, 1,92% – *батеріафон*.

Таблиця 4

Частиномовна приналежність компонентів багатокомпонентних іменників на позначення назв МІ в українській мові.

Словотвірна модель	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Іменник + іменник	<i>глюкофон, канасдуда, органіструм, динафон</i>	35	67,31%
2. Прикметник + іменник	<i>басетгорн, клавікорд, металофон, автоарфа</i>	13	25,00%
3. Числівник + іменник	<i>монохорд, октобас</i>	2	3,85%
4. Дієслово + іменник	<i>вібрафон</i>	1	1,92%
5. Прислівник + іменник	<i>батеріафон</i>	1	1,92%

Разом		52	100%
-------	--	----	------

В українській мові з'єднувальним елементом виступають інтерфікс -о- та -е-. У вибірці з 52 одиниць, лише 7 одиниць (13,46%) утворені за допомогою з'єднувальних елементів, інші 45 одиниць (86,54%) утворені способом складання основ. В усіх випадках це був інтерфікс -о-, наприклад: *електробас, електроорган, електрофон, металофон, електротерменвокс, мелотрон, електробандура*.

У двох порівнюваних мовах найбільшу частку назв МІ складають прості слова, так у німецькій вони складають 695 одиниць (68,95%), а в українській 516 одиниць (80%). У мовах різні переважаючі моделі творення похідних лексем, так в німецькій мові переважаючою є префіксальна модель, яка становить 140 одиниць (13,89%). В той же час в українській мові переважаючою є суфіксальна модель, що складає 74 одиниць (11,47%). Суфіксальна модель в українській мові більш розширена, так всі лексеми можна поділити на 7 підгруп. Кількість складних слів в німецькій мові є значно більшою ніж в українській, в німецькій мові це 311 одиниць, що складає 31,05%. В українській мові складних слів на позначення МІ лише 52 одиниць (8,07%). Проте в українській мові є словосполучення, що відсутні в німецькій мові, частка словосполучень становить 75 (11,65%) (див. Дод. А.).

За частиномовною приналежністю найбільша кількість одиниць в словотвірної моделі в німецькомовних назвах МІ: іменник + іменник – 248 одиниць (79,23%), наступною найчастотнішою моделлю є іменник + іменник + іменник – 23 одиниць (7,35%), далі дієслово + іменник – 18 одиниць (5,75%), прикметник + іменник – 14 одиниць (4,47%), на периферії знаходяться моделі прикметник + іменник + іменник + іменник – 1 одиниця (0,32%) та числівник + іменник + іменник – 1 одиниця (0,32%). За частиномовною приналежністю в українській мові переважає модель іменник + іменник – 35 одиниць (67,31%); наступною найчастотнішою моделлю є прикметник + іменник – 13 одиниць

(25,00%); числівник + іменник – 2 одиниці (3,85%); дієслово + іменник – 1 одиниця (1,92%) та прислівник + іменник – 1 одиниця (1,92%) (див. Дод Б).

Висновки до Розділу 2

У другому розділі було розглянуто структурно-семантичні особливості назв музичних інструментів, їхні структурні особливості та семантику.

Назви МІ інструментів можуть походити від назв матеріалу, з якого вони зроблені, винахідника, предмету, на який інструмент схожий тощо.

В німецьких назвах МІ частка запозичень становить 90%. Найбільшою мовою з якої існують запозичення це латинська мова 14,20%, після латинської йде грецька мова 7,10% запозичень, далі французька 6,23% запозичень, наступна мова це англійська – 5,80%, та останні мови, які знаходяться на периферії це італійська та китайська по 4,78%. Усі запозичення відбувалися в різний період, так запозичення з латинської відбувалися в період раннього середньовіччя, з англійської мови запозичення відбувалися в 19-18 століттях, з французької запозичення відбувалися в три етапи коли Франція була важливою політичною країною, та італійської, адже Італію часто називають країною музики. 10% назв МІ є власно німецькими. Найбільше німецькомовних термінів на позначення МІ є назвами духових інструментів, струнно-клавішних, клавішних та механічних.

В українській мові теж багато запозичень 89,94%. Найбільшу частку запозичень становлять запозичення з грецької та італійської мов по 6,38%. Запозичення з латинської мови має 4,84%, з китайської 5,80%, з перської 5,03%, та французької 3,88%. Найбільше запозичень німецькомовних є назвами духових МІ. Узагальнені дані наведено в діаграмах.

У двох порівнюваних мовах найбільшу частку назв МІ складають прості слова, так у німецькій вони складають 695 одиниці (68,95%), а в українській 517 одиниць (80,28%). У мовах різні переважаючі моделі творення похідних лексем, так в німецькій мові переважаючою є префіксальна модель, яка становить 140 одиниць (13,89%). В той же час в українській мові переважаючою є суфіксальна модель, що складає 74 одиниць (11,49%). Кількість складних слів в німецькій мові є значно більшою ніж в українській, в німецькій мові це 313 одиниць, що

складає 31,21%. В українській мові складних слів на позначення МІ лише 52 одиниць (8,07%), 51 з них двокомпонентні 7,92% та одне трьохкомпонентне – 0,16%. В німецькій ж мові є 30 одиниць (2,99%) багатоконпонентних лексем. Проте в українській мові є словосполучення, що відсутні в німецькій мові, часта словосполучень становить 75 (11,65%).

За частиномовною приналежністю найбільша кількість одиниць в словотвірної моделі в німецькомовних назвах МІ: іменник + іменник – 79,23%, наступною найчастотнішою моделлю є іменник + іменник + іменник – 7,35%, далі дієслово + іменник – 5,75%, прикметник + іменник – 4,47%, на периферії знаходяться моделі прикметник + іменник + іменник + іменник – 0,32% та числівник + іменник + іменник – 0,32%.

За частиномовною приналежністю в українській мові переважає модель іменник + іменник – 67,31%; наступною найчастотнішою моделлю є прикметник + іменник – 25,00%; числівник + іменник – 3,85%; дієслово + іменник – 1,92% та прислівник + іменник – 1,92%.

В обох досліджуваних мовах є з'єднувальні елементи. В німецькій мові вони представлені чотирма інтерфіксами – -(e)n-, -er-, -(e)s- та -e-. Найбільш вживаним з'єднувальним елементом є -(e)n- 8,95%, наступний за кількістю -er- 0,96%, на периферії знаходяться -(e)s- та -e- по 0,32%. В українській мові з'єднувальний елемент представлений інтерфіксом -о- і складає 6,99%.

РОЗДІЛ 3

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

3.1. Лексико-семантичні особливості назв музичних інструментів

Музична термінологія є відкритою системою, що постійно перебуває в динаміці. Різні народи світу долучилися до створення термінів, що використовуються в музиці протягом багатьох віків. Тому в будь якій музичній терміносистемі наявні накопичення різних історичних епох.

Усі музичні інструменти можна поділити на чотири групи:

- ідіофони;
- аерофони;
- хордофони;
- мембранофони.

До Аерофонів в німецькій мові відносяться 300 (29,91%) одиниць, наприклад *die Querflöte* ‘поперечна флейта’, *die Panflöte* ‘пан флейта’, *die Blockflöte* ‘блокфльоте’, *der Zink* ‘цинк’, *die Trompete* ‘труба’, *das Akkordeon* ‘акордеон’, *die Muscheltrumpete* ‘труба з мушлі’, *die Knochenflöte* ‘флейта Дів’є Бабе’, *die Buschtrommel* ‘барабан повідомлень’ та інші.

До Ідіофонів належать 200 (19,94%) одиниці, наприклад: *das Xylophon* ‘ксилофон’, *die Glasharfe* ‘скляна арфа’, *das Schüttelhorn* ‘шутельгорн’, *der Shaker* ‘шейкер’, *das Flexaton* ‘флексатон’, *der Gong* ‘гонг’, *das Becken* ‘тарілки’, *der Löffel* ‘ложки’, *die Nagelgeige* ‘нагельгайге’, *die Brettgeige* ‘примітивна скрипка’ та інші.

До Мембранофонів належать 202 (20,13%) одиниці, наприклад: *die Reibtrommeln* ‘райбтомель’, *die Zupftrommeln* ‘ектара’, *die Tabla* ‘табла’, *die Tabla Tarang* ‘табла таранг’ та інші.

Хордофони 301 (30,02%) одиниць, наприклад *das Kielklavier* ‘кільклавір’, *die Erzlaute* ‘архлюта’, *die Erzcister* ‘архіцитра’, *der Zither* ‘цитра’, *der Brettzither* ‘цитра’, та інші.

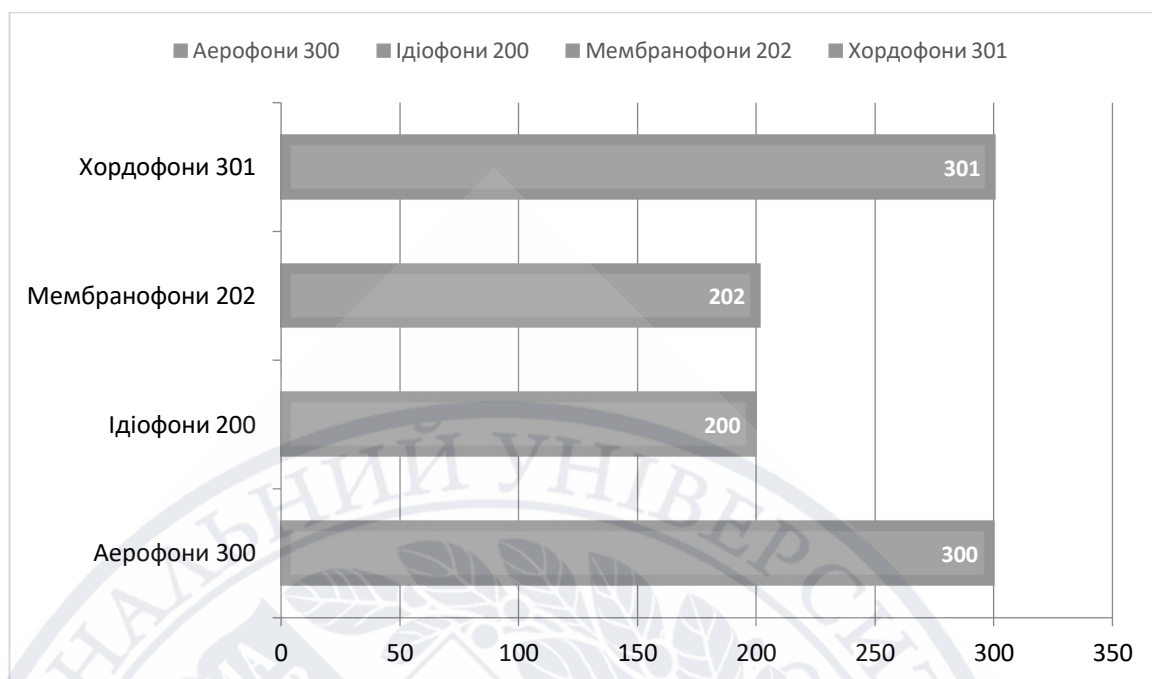

Рис. 3 Тематичні групи МІ у сучасній німецькій мові

Таблиця 5

Тематичні групи МІ у сучасній німецькій мові

Тематичні групи	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
1.Аерофони	<i>die Querflöte</i> 'поперечна флейта', <i>die Panflöte</i> 'пан флейта', <i>die</i> <i>Blockflöte</i> 'блокфльоте'	300	29,91%
2.Ідіофони	<i>das Xylophon</i> 'ксилофон', <i>die</i> <i>Glasharfe</i> 'скляна арфа', <i>das</i> <i>Schüttelhorn</i> 'шутельгорн'	200	19,94%

3.Мембранофони	<i>die Reibtrommeln</i> 'райбтомель', <i>die Zupftrommeln</i> 'ектара', <i>die Tabla</i> 'табла'	202	20,13%
4. Хордофони	<i>das Kielklavier</i> 'кільклавір', <i>die Erzlaute</i> 'архлюта', <i>die Erzcister</i> 'архіцитра', <i>der Zither</i> 'цитра'	301	30,02%
Разом		1003	100%

В українській мові ці показники виглядають так:

Аерофони – 193 (29,92%) одиниць, наприклад *гармошка, труба, валторна, гобой, флейта, саксофон, кларнет, сопілка, басетгорн, флюгернгорн, віола, віна, гобой, півтораденцівка, жоломія, дудка, корнет* та інші.

Ідіофони – 111 (17,21%) одиниць, наприклад, *ксилофон, тубафон, гонг, тарілки, дзвони, дрімба, шарманка, ложки, вібрафон, марімба, дерев'яна коробочка* та інші.

Мембранофони – 143 (22,17%) одиниць, наприклад: *литаври, рототом, бабрабан, очеретина, казу, доол, дхол, бас-барабан, фрикційний барабан, томтом, бубен, бонго* та інші.

Хордофони – 198 (30,70%) одиниць, сюди відносять: *скрипка, гітара, хроматична арфа, еолова арфа, фортепіано, клавесин, контрабас, віолончель, цимбали, балалайка, ліра, орган* та інші.

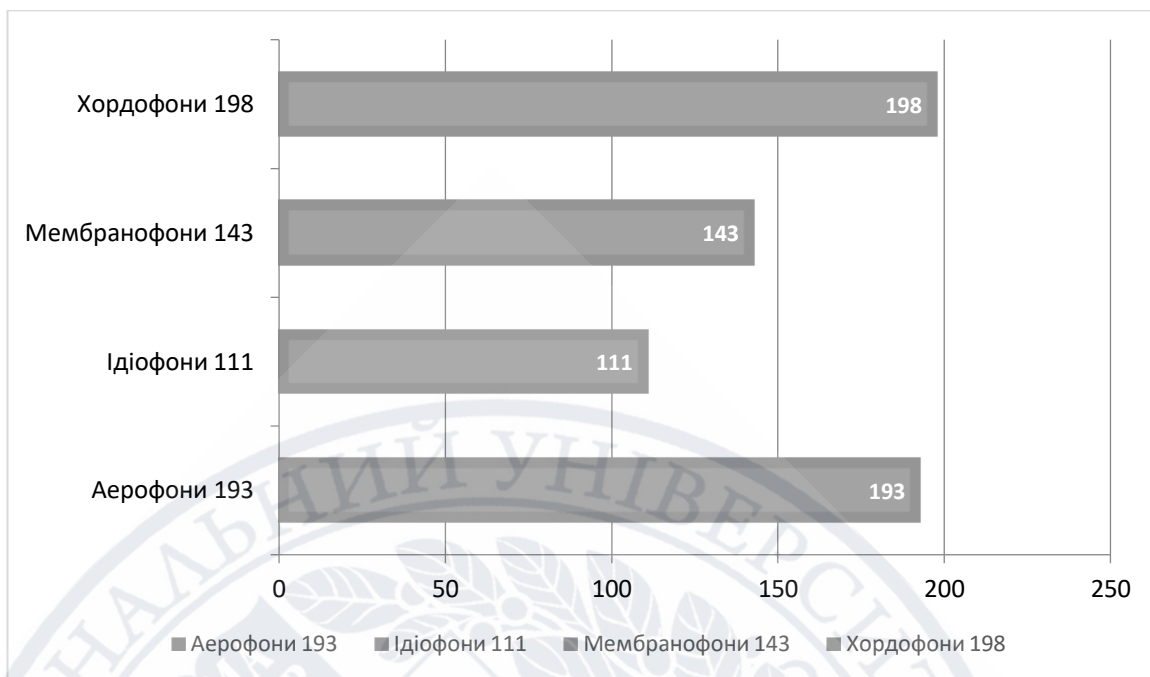

Рис. Тематичні групи МІ у сучасній українській мові

Таблиця 6

Тематичні групи МІ у сучасній українській мові

Тематичні групи	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
1.Аерофони	гармошка, труба, валторна, гобой, флейта, саксофон, кларнет	192	29,81%
2.Ідіофони	ксилофон, тубафон, гонг, тарілки, дзвони, дрімба, шарманка	111	17,24%
3.Мембранофони	литаври, рототом, бабрабани всі види, очеретина, казу	143	22,20%

4. Хордофони	<i>скрипка, гітара, хроматична арфа, фортепіано, клавесин, контрабас</i>	198	30,75%
Разом		644	100%

У двох порівнюваних мовах найменші показники має група ідіофонів. Так в німецькій мові 200 одиниць (19,94%), а в українській 111 одиниць (17,24%). Далі вже показники різняться, це можна пояснити, тим що у німецькій мові більша кількість видів музичних назв та кілька назв до одного і того самого інструменту. Тоді як в українській мові такого явища немає (див. Дод В.).

Музичні терміни неоднорідні за обсягом понять, які вони виражають. Це дозволяє встановити гіперо-гіпонімічні відношення між термінами в межах виділених тематичних груп. Гіпер-гіпонімічні відношення в МІ ґрунтуються на спільності категорійних ознак термінів, але вони відрізняються за ступенем конкретизації. Гіперонім позначає родове, а гіпонім конкретні видові поняття. А зміст видового поняття є ширшим за родове.

Аерофони мають 50 (16,67%) гіпер-гіпонімічні одиниці. Так в групі аерофонів німецької мови гіперонім *Flöte* ‘флейта’ має 24 (8,00%) гіпонімі: *Querflöte* ‘бамбукова флейта’, *Bassblockflöte* ‘бас- блокфлейка’, *Blockflöte* ‘блокфлейта’, *Dolzflöte* ‘дольцфлейта’, *Doppelblockflöte* ‘подвійна блокфлейта’, *Gefäßflöte* ‘гефесфлейта’, *Großbassblockflöte* ‘велика бас-блокфлейта’, *Innenspaltflöte* ‘інненіпалфлейта’, *Kerbflöte* ‘кена’, *Kernspaltflöte* ‘кербпалфлейта’, *Obertonflöte* ‘флейта переголос’, *Panflöte* ‘пан флейта’, *Piccoloflöte* ‘флейта-піколо’, *Querflöte* ‘поперечна флейта’, *Reformflöte* ‘руфольмфлейта’, *Schlangenflöte* ‘пунгі’, *Schnabelflöte* ‘шнабельфлейта’, *Seljefflöte* ‘флейта зельє’, *Steinflöte* ‘штайн флейта’, *Stockflöte* ‘штокфлейта’, *Traversflöte* ‘поперечна флейта’, *Wasserflöte* ‘флейта в якій є трубка наповнена водою’, *Wunderflöte* ‘вундерфлейта’. Також прикладами є: *Fagott* ‘фагот’ 2

(0,67%) гіпоніми, *Saxophon* ‘саксофон’ має 6 (2,00%) гіпонімів, *Trompete* ‘труба’ 18 (6,00%) гіпонімів.

Ідіофони – 37 (18,50%) одиниці. Сюди відносяться: *Klarinett* ‘кларнет’ 4 (2,00%) одиниці, *Becken* ‘тарілки’ 4 (2,00%) одиниці, *Xylophon* ‘ксилофон’ 4 (2,00%) одиниці, *Horn* ‘валторна’ 25 (12,50%) одиниць. Розглянемо лексему *Klarinette* ‘кларнет’: *Altclarinette* ‘альткларнет’, *Bassetklarinet* ‘бассеткларнет’, *Bassklarinet* ‘бас-кларнет’, *Steinklarinet* ‘штайн кларнет’.

Мембранофони – 25 (12,38%) одиниць – це *Trommel* ‘барабан’ та 25 гіпонімів.

Хордофони – 81 (26,91%) одиниць. Сюди відносяться: *Cister* ‘цитра’ 2 (0,66%) одиниці, *Laute* ‘лютня’ 4 (1,33%) одиниць, *Geige* ‘скрипка’ 16 (5,32%) одиниць, *Klavier* ‘піаніно’ 18 (5,98%) одиниць, *Zither* ‘цитра’ 21 (6,98%) одиниць, *Harfe* ‘арфа’ 20 (6,64%) одиниці. Розглянемо дві лексеми: *Geige* ‘скрипка’ вона має 16 гіпоніми: *Armgeige* ‘альтівка’, *Bassgeige* ‘бас-скипка’, *Brettgeige* ‘примітивна скрипка’, *Diskantgeige* ‘дискантна скрипка’, *Großbassgeige* ‘велика басова скрипка’, *Kniegeige* ‘колінна скрипка’, *Nagelgeige* ‘нагельгайге’, *Pferdkopfgeige* ‘моніхур’, *Quartgeige* ‘квартова скрипка’, *Röherenspießgeige* ‘римська скрипка’, *Schoßgeige* ‘клапнична скрипка’, *Spießgeige* ‘ребаб’, *Stockgeige* ‘маленька вузька скрипка’, *Strohgeige* ‘скрипка Штроха’, *Tanzmeistergeige* ‘пошета’, *Trichtergeige* ‘скрипка Штоха’; та *Laute* ‘лютня’: *Basslaute* ‘бас-лютня’, *Bogenlaute* ‘плуліарк’, *Erzlaute* ‘архлюта’, *Jochlaute* ‘йохлюта’.

В українській мові такої великої кількості гіпер-гіпонімічних зв’язків немає. Так в аерофонів є 4 (2,08%) гіпер-гіпонімічних зв’язків: *флейта* 2 гіпоніми та *саксофон* і 2 гіпоніми. Так наприклад *флейта*: *блокфлейта* та *флейта Пана*. *Саксофон*: *альтсаксофон* та *баритон саксофон*.

Серед ідіофонів не знайдено жодних гіпер-гіпонімічних зв’язків.

В мембранофонів всього 2 (1,40%) гіпер-гонімічних зв’язків. *Барабан* – *бас-барабан* та *фрикційний барабан*.

Хордофони - 12 (6,06%) гіпер-гонімічних зв'язків: *скрипка* – 1 одна одиниця, *арфа* – 3 одиниці та *гітара* – 8 одиниць. Наприклад: *скрипка* – *електрична скрипка*; *арфа* – *автоарфа*, *валлійська арфа* та *еолова арфа*.

Таку різницю в двох мовах можна пояснити тим, що в українській мові часто використовують одне слово для всіх видів інструмента і тільки люди які дійсно вивчають всі різновиди інструментів то використовують іноземні назви коли це потрібно.

У музичній термінології спостерігається тенденція до однозначності термінів. У повсякденній мові багатозначність можлива при використанні фразеологізмів з назвами МІ.

Більш поширеним явищем в німецькій мові є архаїзми так з переліку назв МІ більша частина є архаїзмами які вийшли з вжитку, або ті що мають нові форми. Архаїзми налічують 145 одиниць (14,46%).

Вихід із використання деяких музичних інструментів таких як *Aulos* ‘авлос’ *Aeolsharfe* ‘еолова арфа’. Це форма архаїзмів налічує 85 одиниць, що становить (8, 47%).

Заміна старих назв новими, наприклад: *Kniegeige* ‘колінна скрипка’ на *Viola da gamba* ‘віола до гамба’, *Tanzmeistergeige* ‘пошет’ на *Pochette* ‘пошет’, *Ätherwellengeige* ‘терменвокс’ на *Theremin* ‘терменвокс’. Ця форма нараховує 60 одиниць (5,98%).

Так серед назв МІ в українській мові всього 16 (2,48%) архаїзмів з 644 одиниць. Так 10 (1,55%) одиниць є ті, що вийшли з вживання через припинення використання МІ, наприклад: *авлос*, *еолова арфа*, *дуда*, та 6 (0,93%) одиниць, що змінили свою назву одним з прикладів є *варган* на *дримбу*.

Це можна пояснити, що не всі МІ в минулі століття були поширені в Україні в той час. Тому вони і не стали архаїзмами, оскільки були введені в термінологію відносно недавно. А німецька термінологія МІ має багату історію вона розвивалася разом з самими МІ.

3.2 Тематична класифікація назв музичних інструментів

Назви музичних інструментів умовно можна поділити на 7 груп, кожна з яких вказує на ту чи інші характеристики до об'єкту. Ці 7 груп виглядають наступним чином:

- матеріал, з якого зроблений МІ;
- форма МІ;
- частина тіла, вказує на ту частину тіла, яка використовується для гри на цьому МІ;
- звук; приналежність;
- призначення;
- походження;
- назви які вказують на винахідника чи присвячені комусь.

Перша група – матеріал, налічує 28 одиниці (8,95%) назв МІ. Матеріал ділиться на дві підгрупи – природній та штучний. До природнього матеріалу відносяться такі назви МІ, як *der Holzfisch* ‘дерев’яна риба’, *das Holzsaophon* ‘дерев’яний сансофон’, *die Holztrompete* ‘дерев’яна труба’, *die Muscheltrompete* ‘труба з мушлі’, *die Knochenflöte* ‘флейта Дів’є Бабе’, *die Brettgeige* ‘примітивна скрипка’, *der Brettzither* ‘цитра’, *die Buschtrommel* ‘барабан повідомлень’ – 19 одиниць (6,07%).

До штучного, відносяться матеріали, які створені людиною, до цієї підгрупи відносяться 9 одиниць (2,88%), наприклад, *die Steinflöte* ‘кам’яна флейта’, *die Steinklarinette* ‘кам’яний кларнет’, *der Steinklinger* ‘кам’яний літофон’, *die Zinnpfeife* ‘олов’яна труба’, *das Stahlspiel* ‘сталева флейта’, *das Krystallophon* ‘кристалофон’, *die Sackpfeife* ‘волинка’ та інші.

Друга група – форма, налічує 63 одиниці (20,13%), наприклад: *der Doppelzither* ‘подвійна цитра’, *die Querflöte* ‘поперечна флейта’, *das Querhorn* ‘поперечний ріг’, *das Doppelhorn* ‘подвійний ріг’, *die Querpfeife* ‘поперечна флейта’, *das Pyramidenklavier* ‘пірамідне фортепіано’, *die Doppelblockflöte* ‘подвійна блокфлейта’, *das Grifflochhorn* ‘ріг з отворами для пальців’, *der*

Halbröhrenzither ‘напівтрубчаста цитра’, *die Taschenharmonika* ‘кишенькова гармоніка’, *die Winkelharfe* ‘кутова арфа’ та інші.

Наступна група – назва МІ + частина тіла, налічує 15 одиниць (4,79%), наприклад: *die Handharmonika* ‘акордеон’, *die Handpauke* ‘ручні литаври’, *die Kniegeige* ‘віола да гамба/віолончель’, *die Armgeige* ‘альт/віола да браччо’, *das Fingerklavier* ‘калімба’, *der Mundbogen* ‘музичний лук’, *die Mundharmonika* ‘губна гармоніка’, *die Mundorgel* ‘губна гармоніка (має схожу побудову, що і орган)’, *die Nasenpfeife* ‘носовий свисток’ та інші.

Наступна категорія звук, її можна поділити на 3 підкатегорії:

- звук – 77 одиниць, (24,60%), наприклад, *die Bassgitarre* ‘бас-гітара’, *die Bassbalalaika* ‘бас-балалайка’, *die Bassblockflöte* ‘бас-блокфлейта’, *das Bassdrum* ‘бас-барабан’, *die Großbassblockflöte* ‘велика бас-блокфлейта’, *die Großbassgeige* ‘велика басова скрипка’, *das Kontrabassetthorn* ‘контр басетгорн’, *die Kontrabassposaune* ‘контр бас-тромбон’, *das Kontrabasssaxophon* ‘контр бас-саксофон’, *die Kontrabasstuba* ‘контр бас-труба’, *der Lärmtöner* ‘лермтїонер’, *die Lautengitarre* ‘німецька лютня’ та інші.

- методи походження звуку – 56 одиниць (17,89%), наприклад: *die Pedalharfe* ‘арфа з педаллю’, *die Pedalpauke* ‘литаври з педаллю’, *der Pedalzither* ‘педальна цитра’, *das Klappenhorn* ‘горн’, *die Klappentrompete* ‘труба з клавішами’, *das Klapperbrett* ‘дошка-хлопушка’, *das Klappcello* ‘калімба’, *das Klaviaturxylophon* ‘клавіатурний ксилофон’, *der Klaviaturzither* ‘клавіатурна цитра’, *das Hammerklavier* ‘фортепіано’, *der Hammerflügel* ‘фортепіано’ та інші.

- установки – 4 одиниці (1,28%), наприклад: *das Crashbecken* ‘креш’, *das Ridebecken* ‘райд тарілки’, *das Schlagzeug* ‘ударна установка’, *die Kesselpauke* ‘литаври’.

Призначення – 46 одиниць (14,70%), наприклад: *das Signalhorn* ‘сигнальний ріжок’, *das Jagdhorn* ‘мисливський ріжок’, *die Jagdoboe* ‘мисливський гобой’, *das Kinderklavier* ‘дитяче фортепіано’, *der Konzertflügel* ‘концертний рояль’, *die Nachrichtentrommel* ‘барабан повідомлень’, *das Posthorn* ‘поштовий ріжок’ та інші.

Наступна група це походження, вона налічує 13 одиниць (4,15%), наприклад: *die Clairseach* ‘кельтська арфа’, *die Crembalum* ‘варган’, *die Helikontuba* ‘гелікон’, *der Kratzzither* ‘кратцитра’ *das Schwyzerörgeli* ‘швейцарський орган’, *das Alphorn* ‘альпійський ріг’, *das Bersaglihorn* ‘ріг бесальєрів’ та інші.

Назви, що вказують на винахідника, чи присвячені комусь – 11 одиниць (3,51%), наприклад: *der Gravikord* ‘гравікорд’, *die Heroldstrompete* ‘фанфара’, *das Harpsichord* ‘клавесин’, *der Moonlander* ‘мунлендер’, *das Pantaleon* ‘пантелон’, *das Saxhorn* ‘саксгорн’, *das Saxophon* ‘саксофон’, *die Saxtromba* ‘саксотромба’ та інші.

Таблиця 7

Тематичні групи назв МІ у сучасній німецькій мові

Тематичні групи	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Матеріал:	<i>die Knochenflöte</i> ‘флейта Дів’є Бабе’, <i>die Brettgeige</i> ‘примітивна скрипка’	28	8,95%
1.1. Природний	<i>die Holztrompete</i> ‘дерев’яна труба’, <i>die Muscheltrompete</i> ‘труба з мушлі’	19	6,07%
1.2. Штучний	<i>das Stahlspiel</i> ‘сталева флейи’, <i>das Krystallophon</i> ‘кристалофон’	9	2,88%
2. Форма	<i>die Querpfeife</i> ‘поперечна флейта’,	63	20,13%

		<i>das Pyramidenklavier</i> ‘пірамідне фортепіано’		
3. Назва частина тіла	МІ +	<i>die Armgeige</i> ‘альт/віола да браччо’’, <i>das Fingerklavier</i> ‘калімба’	15	4,79%
4. Звук		<i>die Bassgitarre</i> ‘бас- гітара’, <i>die Bassbalalaika</i> ‘бас- балалайка’	177	56,55%
4.1. Звук		<i>das Kontrabassetthorn</i> ‘контр басетгорн’, <i>die Kontrabassposaune</i> ‘контр бас-тромбон’	77	24,60%
4.2. Методи походження звуку		<i>der Klaviaturzither</i> ‘клавіатурна цитра’, <i>das Hammerklavier</i> ‘фортепіано’	56	17,89%
4.3. Установки		<i>das Crashbecken</i> ‘креш’, <i>das Ridebecken</i> ‘райд тарілки’	4	1,28%
5. Призначення		<i>das Signalhorn</i> ‘сигнальний ріжок’,	46	14,70%

	<i>das Jagdhorn</i> 'мисливський ріжок'		
6. Походження	<i>die Clairseach</i> 'кельтська арфа', <i>das Bersaglierihorn</i> 'ріг бесальєрів'	13	4,15%
7. Винахідник/ присвята	<i>der Gravikord</i> 'гравікорд', <i>das Saxophon</i> 'саксофон'	11	3,51%
Разом		313	100%

В українській мові - перша група – матеріал, налічує 9 одиниць (7,14%), наприклад: *скляна гармонія, сталактитовий орган, нікельхарпа, дерев'яна коробочка, металофон* та інші.

Друга група – форма, налічує 24 одиниць (19,05%), наприклад: *музична скринька, пральна дошка, співаючі чаші, колісна ліра, півтораденцівка, дванадцятиструнна гітара, монохорд* та інші.

Наступна група – назва МІ + частина тіла, налічує 5 одиниць (3,97%), наприклад: *зубова дудка, ручне клепало, губна гармошка, мундсвінгер* та *носовий свисток*.

Наступна категорія звук, її можна поділити на 3 підкатегорії:

- звук – налічує 24 одиниць (19,05%), наприклад: *бас-барабан, бас-кларнет, контрабас, контрафагот, саксофон-альт, тембр-комуз* та інші.

- методи походження звуку – 28 одиниць (22,22%), наприклад: *клавічембало, котяче фортепіано, вібрація струни, струнний орган, електроорган, електрична скрипка, вібрафон, клавікорд, педальна тарілка* та інші.

- установки – 1 одиниця (0,79%) – *хай-хет*.

Призначення – 5 одиниць (3,97%), *пастуший дзвоник, панська бандура, піхотний ріжок, пастуший ріжок, шумофон*.

Наступна група це походження, вона налічує 13 одиниць (10,32%), наприклад: *критська ліра, китайські дзвони, мавританська гітара, шотландська волинка, тайтянське укулеле, римська туба, валлійська арфа* та інші.

Назви, що вказують на винахідника, чи присвячені комусь 17 одиниць (13,49%) – *орган Гаммонда, синтезатор Муга, хвилі Мартено, Вагнерівська туба, дзвін Мазена, Кобза Павла Конопленка-Запорожця, Мамаєва кобза, гітара Ворра* та інші.

Таблиця 8

Тематичні групи назв МІ у сучасній українській мові

Тематичні групи	Приклади	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Матеріал:	<i>скляна гармонія, сталактитовий орган</i>	9	7,14%
2. Форма	<i>пральна дошка, співаючі чаші</i>	24	19,05%
3. Назва МІ + частина тіла	<i>ручне клепало, губна гармошка</i>	5	3,97%
4. Звук	<i>бас-барабан, саксофон-альт</i>	53	42,06%
4.1. Звук	<i>тембр-комуз, контрафагот</i>	24	19,05%
4.2. Методи походження звуку	<i>котяче фортепіано, вібрація струни</i>	28	22,22%
4.3. Установки	<i>хай-хет</i>	1	0,79%
5. Призначення	<i>пастуший дзвоник, панська бандура</i>	5	3,97%

6. Походження	<i>критська ліра, китайські дзвони,</i>	13	10,32%
7. Винахідник/ присвята	<i>Мамаєва кобза, гітара Ворра</i>	17	13,49%
Разом		126	100%

Узагальнені дані наведено у таблиці (див. Дод. Г.).

Висновки до Розділу 3

Усі назви МІ можна поділити на 4 групи: ідіофони, аерофони, хордофони та мембранофони. У двох порівнюваних мовах хордофони є найбільш кількісною групою, так в німецькій мові це становить 301 одиницю та 30,02% від загальної кількості, в українській – 198 одиниць та 30,75% від загальної суми. Наступною групою за кількістю є аерофони 300 одиниць (29,91%) в німецькій мові та 192 одиниці (29,81%) в українській. Мембранофони налічують 202 одиниці (20,13%) в німецькій мові та 143 одиниці (22,20%) в українській. На периферії знаходяться ідіофони з кількістю 200 одиниць (19,94%) у німецькій мові та 111 одиниць (17,24%) в українській мові.

У двох порівнюваних мовах найбільші показники гіпер-гіпонімії має група хордофонів – німецькомовні назви МІ – 81 одиниця (26,91%), українськомовні – 12 (6,06%). Найменші кількості в німецькій мові має група мембранофонів – 25 одиниць (12,50%), в українській мові це група ідіофонів, яка не представлена жодним гіпер-гіпонімічним зв'язком. Далі вже показники різняться, це можна пояснити, тим що у німецькій мові більша кількість видів музичних назв та кілька назв до одного і того самого інструменту. Тоді як в українській мові такого явища немає.

У музичній термінології спостерігається тенденція до однозначності термінів. У повсякденній мові багатозначність можлива при використанні фразеологізмів з назвами МІ.

Більш поширеним явищем в німецькій мові є архаїзми. Так з переліку назв МІ більша частина є архаїзмами які вийшли з вжитку, або ті що мають нові форми. Архаїзми налічують 145 одиниць (14,46%). В якій 85 одиниць (8,47%) становить вихід із використання МІ, та 60 одиниць (5,98%) заміна назви. В українській мові 16 (2,48%) архаїзмів: 10 (1,55%) – вихід із використання та 6 (0,93%) – заміна назви.

Це пояснюється тим, що не всі МІ в минулі століття були поширені в Україні в той час. Тому вони і не стали архаїзмами, оскільки були введені в термінологію відносно недавно. А німецька термінологія МІ має багату історію вона розвивалася разом з самими МІ.

Назви музичних інструментів умовно можна поділити на 7 груп, кожна з яких вказує на ту чи інші характеристики до об'єкту: матеріал, з якого зроблений МІ; форма МІ; частина тіла, вказує на ту частину тіла, яка використовується для гри на цьому МІ; звук; приналежність; призначення; походження; назви які вказують на винахідника чи присвячені комусь.

У двох порівнюваних мовах найбільша часта назв МІ, що позначають категорію звук – так у німецькій мові ця категорія налічує 177 одиниць 56,55%, а в українській 53 одиниці – 42,06%. Група матеріал в німецькій мові містить 28 одиниць 8,95%, а в українській – 9 одиниць 7,14%. Група форма – 63 одиниці 20,13% в німецькій мові та 24 одиниць 19,05% в українській. Група назва МІ + частина тіла – в німецькій мові 15 одиниць 4,79%, в українській 5 одиниць 3,97%. Група призначення – 5 одиниць 3,97% в українській мові та 46 одиниць 14,70% у німецькій. Група походження – 13 одиниць 10,15% у німецькомовних назва МІ, та 13 одиниць 10,32% в українськомовних назвах МІ. Група винахідник / присвята – 17 одиниць 13,49% в українській мові та 11 одиниць 3,51% у німецькій.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження було виявлено, що назви МІ є вагомим складовим лексичного складу мови. У лінгвістиці назви МІ досліджуються етимологічні, структурні та лексико-семантичні особливості назв МІ, як в окремих мовах, так і в порівняльному аспекті.

Під час дослідження було виявлено, що походження назв МІ інструментів є різноманітним: назви МІ інструментів можуть походити від назв: матеріалу, винахідника, предмету, на який інструмент схожий.

Назви МІ часто запозичуються з різних мов. Частка запозичень у німецькій мові становить 90%, а в українській 89,94%. В німецькій мові найбільше запозичень з латинської мови 14,20% та найменше з китайської 4,78%. Усі запозичення з'явилися в різний період часу. Найбільшу частку запозичень в українській мові з грецької та італійської мов по 6,38%, найменше з тамільської 0,19%.

У порівнюваних групах найбільшу частку назв становлять прості слова. У мовах різні переважаючі моделі творення похідних лексем, так в німецькій мові переважаючою є префіксальна модель, яка становить 13,89%. В той же час в українській мові переважаючою є суфіксальна модель, що складає 11,49%. Кількість складних слів в німецькій мові є значно більшою ніж в українській, в німецькій мові це 31,21%. В українській мові складних слів на позначення МІ лише 8,07%. В обох досліджуваних мовах є з'єднувальні елементи. В німецькій мові вони представлені чотирма інтерфіксами – -(e)n-, -er-, -(e)s- та -e-. Найбільш вживаним з'єднувальним елементом є -(e)n- 8,95%, наступний за кількістю -er- 0,96%, на периферії знаходяться -(e)s- та -e- по 0,32%. В українській мові з'єднувальний елемент представлений інтерфіксом -о- і складає 6,99%

МІ були поділені на семантичні групи: аерофони, ідіофони, мембранофони та хордофони. У двох порівнюваних мовах хордофони є найбільш кількісною групою, так в німецькій мові 30,02% від загальної кількості, в українській - 30,75%. Наступною групою на кількістю є аерофони 29,91% в німецькій мові та 29,81% в українській. Мембранофони налічують 20,13% в німецькій мові та

22,29% в українській. На периферії знаходяться ідіофони – 17,24% у німецькій мові та 17,21% в українській мові.

У двох порівнюваних мовах найбільші показники гіпер-гіпонімії має група хордофонів – німецькомовні назви МІ – 26,91%, українськомовні – 6,06%. Найменші кількість в німецькій мові має група мембранофонів – 12,50%, в українській мові це група ідіофонів, яка не представлена жодним гіпер-гіпонімічним зв'язком

У музичній термінології спостерігається тенденція до однозначності термінів. У повсякденній мові багатозначність можлива при використанні фразеологізмів з назвами МІ.

В обох мовах є архаїзми. В німецькій мові архаїзмів найбільше. Тоді як в українській мові відсоток архаїзмів набагато менший.

Назви МІ можна поділити на 7 груп, кожна з яких вказує на ту чи інші характеристики до об'єкту: матеріал, з якого зроблений МІ; форма МІ; частина тіла, вказує на ту частину тіла, яка використовується для гри на цьому МІ; звук; приналежність; призначення; походження; назви які вказують на винахідника чи присвячені комусь.

У двох порівнюваних мовах найбільша часта назв МІ, що позначають категорію звук – так у німецькій мові ця категорія має 56,55%, а в українській – 42,06%. Найменша кількість різниться так у німецькій мові це група винахідник – 3,51%, а в українській – група призначення 3,97%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Л. Є., Лепко Г. В. Основні визначення типів номінації в сучасному мовознавстві. [Текст] *Рідний край: альманах Полтавського державного педагогічного університету*. 2010 № 1 (22). С. 86-90.
2. Амосова Н. Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка. М.: Изд-во лит. на иностр. яз., 1956. 218 с.
3. Антрушина Г. Б., Афанасьева О. В., Морозова Н. Н. Лексикология английского языка: Учеб. пособие для студентов. М.: Дрофа, 1999.
4. Апресян Ю. Д. / сост. И. М. Богуславский, Л. Л. Иомдин. М.: Наука, 2012. (Материалы к биобиблиографии учёных. Сер. литературы и языка. Вып. 37)
5. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка. Учеб. пособие для II-III курсов ин-тов и фак.иностр.яз.: М.: Высш.шк., 2007.
6. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка учеб. пособие. 2-е изд., перераб. М. : ФЛИНТА : Наука, 2012. 376 с.
7. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка., 2-е изд., пере-раб. – Л., 2007, 211 с.
8. Артемчук Г. И. Очерки развития теории немецкого словообразования в Германии (конец I четверти XIX – I четверть XX в.) : Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Киев, 1972. 28 с
9. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М., 1969.
10. Бенвенист Э. Общая лингвистика. М., 1974, с. 113, 139, 134
11. Биржакова Е. Э., Воинова Л. А., Кутина Л. Л. Очерки по исторической лексикологии русского языка XVIII в. Языковые контакты и заимствования. Л., 1972.
12. Білан Н. М. Періоди появи слів французького походження в німецькій мові. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка* Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. Випуск 59.
13. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. К.:АртЕк,1996.

14. Борлыкова Б. Х. О струнных музыкальных инструментах ойратов Западной Монголии (по материалам полевых исследований 2007) *Материалы Восьмых Санкт-Петербургских этнографических чтений. «Полевые этнографические исследования»*. Санкт-Петербург, 2009. С. 384-387.

15. Булик З. В. лексико-словотвірна будова бойківських і гуцульських назв музичного інструментарію. *Культура і побут населення Українських Карпат*. Ужгород, 1973. С. 210-223.

16. Булик-Верхола С. Лексико-семантичні процеси в українській музичній термінології. *Проблеми української термінології*. 2013. № 765. С. 78-81.

17. Булыгина Т. В. Особенности структурной организации языка как системы и методы ее исследования. М., 1991

18. Вардзелашвили Ж. А. К вопросу о толковании термина «номинация» в лингвистических исследованиях. *Славистика в Грузии*. ТГУ. Выпуск 1. Тб., 2000. С. 62–68.

19. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

20. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Посібник для перекладацьких відділень вузів. Вінниця: Нова книга, 2003. 160 с.

21. Верещагин Е. М. В. Г. Костомаров Лингвострановедческая теория слова М.: «Русский язык» 1980

22. Виноградов В. В. Русский язык (Грамматическое учение о слове)/Под. ред. Г. А. Золотовой. 4-е изд. М.: Рус. яз., 2001

23. Ворно Е. Ф., Кащеева М. А., Малишевская Е. В., Потапова И. А. Лексикология английского языка. Пособие для учителей: Л.: Просвещение, 1955.

24. Гак В. Г. Новые слова и новые словари. Новые слова и словари новых слов. Л.: Наука, 1983.

25. Гак В. Г. О двух типах знаков в языке. В кн.: *Материалы конференции “Язык как знаковая система особого рода”* М., 1967.

26. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка. М.: Добросвет, 2000.

27. Гончаренко Л. О Германістика. *Новітня філологія*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. №12 (32).

28. Гончаренко Л. О. З історії вивчення запозичень у німецьку мов. *Наукові праці. Том 70*. Миколаїв, 2007. Випуск 57

29. Горбач О. З історії української церковно-музичної термінології. Мюнхен, 1965. 40 с.

30. Гранич Д. Словник лінгвістичних термінів/ Д. Ганич, І. Олійник. К.: Вища школа, 1985. С. 96.

31. Гухман М. М. Лингвистическая теория Л. Вайсгербера. *Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике*. М., 1968. С. 123-162;

32. Дробинина Д. П. К вопросу о происхождении современной музыкальной и театральной терминологии. *Ученые записки ЛГПИ им. Герцена*, 1965. 257 с.

33. Ефремова. Т. Ф. Современный толковый словарь русского языка. М., 2000.

34. Зав'ялова В., Ільїна І. Практичний курс німецької мови [Текст] / В. Зав'ялова, І. Ільїна. М.: Лист Нью, 2003.

35. Зимин П. Н. История фортепиано и его предшественников. Москва : «Музыка», 1968. — 216 с.

36. Зимин П. Н. О работах лаборатории фабрики духовых музыкальных инструментов имени «Пятилетия Октября». Музыкальная академия. 1933

37. Зуєв А. Н., Мошанова І. Д., Мурясов, Р. З. Словник словотворчих елементів німецької мови [Текст]. М.: Російська мова, 1979

38. Избранные труды [Текст] : монография / А. Н. Мороховский ; [сост., общ. ред. и вступ. ст. О. П. Воробьёвой] ; Киев. нац. лингвист. ун-т. — К. : Изд. центр КНЛУ, 2011. — 590, [8] с. : фот., рис., табл. — (In Memoriam). - Текст укр., рос., англ. — Бібліогр. в кінці розд. — Бібліогр.: с. 514-545.

39. Карпенко Ю. В. Вступ до мовознавства: Підручник. К.: Видавничий центр «Академіка», 2006. — 336 с.

40. Карташкова Ф. И. Номинация в речевом общении. Иван. гос. унт. Иваново, 1999. – 199 с
41. Кійко Ю. Є. Темпоральність у німецьких і українських інформаційних статтях із фрактальної перспективи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 32(1). С. 234-238.
42. Коломієць К. М. Новітні запозичення з англійської мови в німецькій суспільно-політичній лексиці. *Вісник Запорізького державного університету*. Запоріжжя:ЗНУ, 2002. №2
43. Косых Е. А. Русская ономазиология. Учебное пособие. ФГБОУ ВО АлтГПУ. Барнаул 2016
44. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: заг. питання мовознавства, фонетика і графіка, лексика і фразеологія, граматика, мовна типологія: підруч. для студ. філол. спец. вищ. закл. освіти. К.:Академія, 2000.
45. Кронгауз М. А. Слово за слово. О языке и не только. Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2015. 480 с.
46. Крысин. Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке. М.: Наука, 1968
47. Кубрякова Е. С. Теория номинации и словообразования. Языковая номинация (виды наименований). М.: Наука, 1977. С. 225.
48. Кузнецов А. М. Компонентного анализа метод. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Ярцевой. М.: Советская энциклопедия, 1990.
49. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. К.:Советская энциклопедия. М.,1990.
50. Малюга А. Ф. Найменування явищ природи у зіставному аспекті [Текст] : монографія , Донец. нац. ун-т. Донецьк : ДонНУ, 2013. 244 с.
51. Мартинова Л. Б. Словотворчий потенціал однинних іменників у сучасній українській мові : дис. кандидата філол. наук : 10.02.01.Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. О., 2004. 180 с.

52. Маслова-Лашанська С. С. О процессе наименования, в кн.: Скандинавский сборник XVII, Тал., 1973
53. Миколаїв Г. А. Конфіскація та її німецькі еквіваленти [Текст] *Німецько-російський діалог у філології*. Frankfurt am Maine: Peter Lang, 2001
54. Модр А. Музыкальные инструменты. М., 1959
55. Муромцева О. Г. Запозичення у сфері суспільно-політичної української термінології. *Науково-технічний прогрес і проблеми термінології*: Тези доп. респ. наук. конф. К., 1980. С. 31–132.
56. Назарова Ж. А. К истории музыкальной терминологии западноевропейского происхождения в русском языке (название музыкальных инструментов): автореф. дис. на соискание степ. канд. филолог. наук. М., 1973
57. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика. М.: АСТ: Восток-Запад, 2007.
58. Реформатський А. А. Введение в языковедение: Учебник для вузов / под ред. В. А. Виноградова. – 5-е изд., испр. М.: Аспект Пресс, 2004.
59. Світова музична література: Частина перша. Музика, її форми та жанри Навчальний посібник для учнів дитячих музичних шкіл: Рівне, Каліграф, 2008. 148 с.
60. Симоненко Л. О. Історична тяглість розвитку української наукової термінології. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2017. Вип. 64(1). С. 320-329.
61. Скоробогатский А. М. Оркестр русских народных инструментов. М.: Нота, 2006, - 98 с.
62. Словник української мови: в 11 т. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР / гол. ред. кол. І. К. Білодід. Київ: Наукова думка, 1970 – 1980.
63. Сорокин Ю. А. Взаимодействие реципиента и текста: теория и практика. *Функционирование текста в лингвокультурной общности*. М., 1978 б, с. 67-102.
64. Сорокин Ю. С. Развитие словарного состава русского литературного языка в 30-90-е годы XIX века. М.-Л., 1965.

65. Степанова М. Д. Словообразование современного немецкого языка. М., 1953. 375 с
66. Степанова М. Д., Фляйшер В. Теоретичні основи словотворення у німецькій мові [Текст]. М.: Вища школа, 1984.
67. Степанова М. Д., Чернишова І. І. Лексикологія сучасної німецької мови [Текст]. М.: Академа, 2005.
68. Стернин И. А. Типы значений и концепт. *Концептуальное пространство языка: сборник научных трудов. Посвящается юбилею профессора Николая Николаевича Болдырева* / под ред. Е. С. Кубряковой. Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г.Р. Державина, 2005. С. 257-282
69. Телия В. Н. Номинация. В: *Энциклопедический лингвистический словарь*. М., 1990, с. 336-337.
70. Ткаченко Н. Г. К истории музыкальной терминологии *Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей* / Ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. М.:Филология^а, 1998. Вып. 5. 124 с. ISBN 5-7552-0124-2
71. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові. К.: Наук. думка, 1968. 227 с.
72. Український академічний словник: Словник української мови у II томах .Том 3., 1973. С. 218
73. Уфимцева А. А. Лексическое значение. Принцип семиологического описания лексики. М., 1986, с. 41-42.
74. Уфимцева А. А. Понятие языкового знака. В кн.: *Общее языкознание* М., 1970.
75. Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантической системе языка. М., 1968.
76. Филиппова В. С. К терминологии музыкально-исполнительского и театрального искусства. *Исследования по словообразованию и лексикологии древнерусского языка*. М., 1969.
77. Филлмор Ч. Дело о падеже. *Новое в зарубежной лингвистике*. М., 1981. Вып. X. С. 369-495

78. Хомський. Н. Роздуми про мову. Львів: Ініціатива, 2000.
79. Шахрай О. Б. Короткий історичний довідник з фонетики й морфології англійської мови. К : Райдуга, 1971. 250 с.
80. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник. Алерта. Київ, 2011. 543 с.
81. Шор. Р. О «порче» русского языка (Размышления в связи с одной книгой)/ НМ. 1928. Кн. 5. Май.
82. Шухардт Г. Вещи и слова. *Избранные статьи по языкознанию*. М., 1950. С. 203.
83. Эшматова И. С : Семантическая и функциональная классификация музыкальной терминологии русского и таджикского языков 2013 153 с.
84. Юцевич Ю. Музыка. Словник-довідник [Текст]. Тернопіль: Богдан, 2003. 352 с
85. Язык и наука конца XX века: Сб. ст. / Под ред. Ю. С. Степанова. М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 1995. 420 с.

Публікації іноземними мовами:

86. Âreklí Í. E. Studien zur Wortbildung in einer „klassischen“ Transformationsgrammatik: Die Relativsatzneminialisierung im Deutsche Innsbruck, 1978. – 483 S
87. Bloomfield Leonard. Linguistic aspects of science. Philosophy of Science 1935.
88. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart, Alfred Kröner Verlag. 2002
89. Duden. URL: <https://www.duden.de> (дата звернення : 29.04.2020).
90. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache [Text] W. Fleischer, Aufl.: Leipzig, 1976.
91. Gepflegtes Deutsch [Text] : Sprachhilfe, Spracherziehung, Sprachpflege gestern und heute E. Koelwel, H. Ludwig. – 2. Aufl. – Leipzig : Veb Verlag Enzyklopädie, 1963. - 120 S.: Ill. – (E- Taschenbuch ; Bd.19)

92. Glück H. Gegenwartsdeutsch. H. Glück, W. Sauer. – Stuttgart : Metzler, 1997. – 200 s.
93. Grimm J. Deutsche Grammatik. Bd. I – IV. 2. Ausg. – Berlin, 1870 – 1898
94. Histoire et théorie de la musique de l'antiquité – typographie C. Annoot Braeckman, Marchè aux Grains 1875
<https://docnum.unistra.fr/digital/collection/coll10/id/32212>
95. Methods in Structural Linguistics, 1951
96. Möller Chr. Zur Methodik der Fremdwortkunde. “Acta Jutlandica” – V. København, 1933. – 19-20 S.
97. Nîmşoş N. Aspekte der Syntax – Theorie. – Berlin, 1970. – 30 S.
98. Oksa E. Multilingualism and multiculturalism from the linguistic point of view / E. Oksa // Multicultural and Multilingual Education in Immigrant Countries. – New York, 1990.
99. Richter E. Fremdwortkunde. – Leipzig, 1919. – 80-86 S.
100. Victor Charles Mahillon : Éléments d'acoustique musicale & instrumentale: comprenant l'examen de la construction théorique de tous les instruments de musique en usage dans l'orchestration modern – Bruxelles 1874
101. Weiger L. Von den Kräften der deutschen Sprache. Bd. I. Grundzüge der inhaltbezogenen Grammatik. 4. Aufl. – Düsseldorf: Pöhl Verlag Schwann, 1971. – 431 S
102. Zauner A. Die romanischen Namen der Körperteile / A. Zauner // Romanische Forschungen, XIV, 2. Berlin, 1903. S. 339-530.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структурна модель	Приклади німецькомовні	Кількість		Приклади україномовні	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Прості лексеми	<i>die Alboka</i> ‘баскська альбока’, <i>die Fue</i> ‘фуге’, <i>die Gaita</i> ‘волинка’, <i>der Gambe</i> ‘віола’, <i>die Krar</i> ‘клар’, <i>die Lure</i> ‘лур’, <i>die Sanza</i> ‘мбіра’	695	68,95%	<i>лад, ліра, лютня, мандола, пондар, піна, пеба</i>	517	80,28%
2. Похідні лексеми	<i>das Althorn</i> ‘альт’, <i>die Altklarinette</i> ‘альтовий кларнет’, <i>die Altposaune</i> ‘тромбон’, <i>das Altsaxophon</i> ‘альт саксофон’, <i>der Altzither</i> ‘альт цитра’	146	14,48%	<i>сопілка, волинка, денцівка, зозулка, тилинка</i>	78	12,11%

2.1. Суфіксальна модель	<i>das Zitherlein</i> 'маленька цитра', <i>der Klapper</i> 'клаппер' 'колотушка', <i>das Scabellum</i> 'скабела'	6	0,6%	дарбука, тронка, бабалайка, гандулка, тіскачка, дзвіночки.	74	11,49%
2.2. Префіксальна модель	<i>die Minimaracas</i> 'міні маракаси', <i>die Erzlaute</i> 'архлюта', <i>die Erzcister</i> 'архіцитра', <i>das Verrophon</i> 'вергорн'	140	13,89%	контрабас, контрфагот, архилютня	3	0,47%
2.3. Префіксально-суфіксальна модель	-	-	-	півтораденцівка, дводенціква.	2	0,31%
3. Складні слова	<i>die Bettlerleier</i> 'вулична шарманка', <i>das Bersaglierihorn</i> 'ріг Берсальєрів', <i>der Bianzhong</i> 'китайські дзвоники	313	31,05%	блокфлейта, контрафагот, тутектон, флюгельгорн, вібрафон	52	8,07%

3.1. Двокомпонентні лексеми	<i>das Jagdhorn</i> 'мисливський ріг', <i>die Jochlaute</i> 'антична ліра', <i>die</i> <i>Kerbflöte</i> 'кена', <i>die</i> <i>Kesselpauke</i> 'литаври', <i>das</i> <i>Kielklavier</i> 'кільклавір'	283	28,08%	флексатон, аркінчембало, електробандура, клавікорд	51	7,92%
3.2. Багатокомпонентні лексеми	<i>die Obertonflöte</i> 'флейта-переголос', <i>die Minnesägerharfe</i> 'арфа мінезанга', <i>das</i> <i>Naturwaldhorn</i> 'натурвальдгорн'	30	2,98%	електротременвокс	1	0,16%
4. Словосполучення	-	-	-	родес піано, хвилі Мартено, пральна дошка, іспанська гітара	75	11,65%
Разом		1008	100%		644	100%

Додаток Б

Словотвірна модель	Приклади німецькомовні	Кількість		Приклади україномовні	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Іменник + іменник	<i>die Windharfe</i> ‘еолова арфа’, <i>der Klaviaturzither</i> ‘автоарфа’, <i>die Donnertrommel</i> ‘громовий барабан’	248	79,23%	<i>глюкофон</i> , <i>канасдуда</i> , <i>органіструм</i> , <i>динафон</i>	35	67,31%
2. Прикметник + іменник	<i>der Doppelzither</i> ‘подвійна цитра’, <i>die Sprechtrummel</i> ‘розмовляючий барабан’	14	4,47%	<i>басетгорн</i> , <i>клавікорд</i> , <i>металофон</i> , <i>автоарфа</i>	13	25,00%
3. Дієслово + іменник	<i>das Waschbrett</i> ‘пральна дошка’, <i>der Schlagzither</i> ‘альпійська цитра’	18	5,75%	<i>вібрафон</i>	1	1,92%
4. Прислівник + іменник	<i>die Zwerchpfeife</i> ‘поздовжня флейта’, <i>der Längshorn</i> ‘поздовжній ріг’	4	1,28%	<i>батеріафон</i>	1	1,92%

5. Числівник + іменник	-	-	-	монохорд, октобас	2	3,85%
6. Іменник + іменник + іменник	<i>der Naturwaldhorn</i> 'валторна', <i>die Waldhorntuba</i> 'вагнерівська труба'	23	7,35%	-	-	-
7. Прикметник + іменник + іменник	<i>die Doppelblockflöte</i> 'подвійна блокфлейта', <i>die Doppelpedalharfe</i> 'подвійна багатогранна арфа'	4	1,28%	-	-	-
8. Прикметник + іменник + іменник + іменник	<i>die Großbassblockflöte</i> 'велика басова блок флейта'	1	0,32%	-	-	-
9. Числівник + іменник + іменник	<i>das Sechzehnteltonklavier</i> 'піаніно шістнадцятого тону'	1	0,32%	-	-	-
Разом		313	100%		52	100%

Додаток В

Тематичні групи	Приклади німецькомовні	Кількість		Приклади україномовні	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)		абсолютна (од.)	відносна (%)
1.Аерофони	<i>die Querflöte</i> 'поперечна флейта', <i>die Panflöte</i> 'пан флейта', <i>die</i> <i>Blockflöte</i> 'блокфльоте'	300	29,91%	<i>гармошка, труба,</i> <i>валторна, гобой,</i> <i>флейта, саксофон,</i> <i>кларнет</i>	192	29,81%
2.Ідіофони	<i>das Xylophon</i> 'ксилофон', <i>die</i> <i>Glasharfe</i> 'скляна арфа', <i>das</i> <i>Schüttelhorn</i> 'шутельгорн'	200	19,94%	<i>ксилофон, тубафон,</i> <i>гонг, тарілки,</i> <i>дзвони, дрімба,</i> <i>шарманка</i>	192	29,81%
3.Мембранофони	<i>die Reibtrommeln</i> 'райбтомель', <i>die</i> <i>Zupftrommeln</i> 'ектара', <i>die Tabla</i> 'табла'	202	20,13%	<i>литаври, рототом,</i> <i>бабрабани всі види,</i> <i>очеретина, казу</i>	143	22,20%
4. Хордофони	<i>das Kielklavier</i> 'кільклавір', <i>die</i>	301	30,02%	<i>скрипка, гітара,</i> <i>хроматична арфа,</i>	198	30,75%

	<i>Erzlaute</i> ‘архлюта’, <i>die Erzcister</i> ‘архіцитра’, <i>der</i> <i>Zither</i> ‘цитра’			<i>fortepiano</i> , клавесин, контрабас		
Разом		1003	100%		644	100%

Додаток Г

Тематичні групи	Приклади німецькомовні	Кількість		Приклади україномовні	Кількість	
		абсолютна (од.)	відносна (%)		абсолютна (од.)	відносна (%)
1. Матеріал:	<i>die Knochenflöte</i> ‘флейта Дів’є Бабе’, <i>die Brettgeige</i> ‘примітивна скрипка’	28	8,95%	<i>скляна гармонія</i> , <i>сталактитовий</i> <i>орган</i>	9	7,14%
1.1. Природний	<i>die Holztrompete</i> ‘дерев’яна труба’, <i>die Muscheltrompete</i> ‘труба з мушлі’	19	6,07%	<i>дерев’яна</i> <i>коробочка</i>	2	1,59%
1.2. Штучний	<i>das Stahlspiel</i> ‘сталева флейи’,	9	2,88%	<i>нікельхарфа</i> , <i>скляна</i> <i>гармонія</i>	7	5,56

	<i>das Krystallophon</i> ‘кристалофон’					
2. Форма	<i>die Querpfeife</i> ‘поперечна флейта’, <i>das Pyramidenklavier</i> ‘пірамідне фортепіано’	63	20,13%	<i>пральна дошка,</i> <i>співаючі чаші</i>	24	19,05%
3. Назва МІ + частина тіла	<i>die Armgeige</i> ‘альт/віола да браччо’’, <i>das</i> <i>Fingerklavier</i> ‘калімба’	15	4,79%	<i>ручне клепало, губна</i> <i>гармошка</i>	5	3,97%
4. Звук	<i>die Bassgitarre</i> ‘бас- гітара’, <i>die</i> <i>Bassbalalaika</i> ‘бас- балалайка’	177	56,55%	<i>бас-барабан,</i> <i>саксофон-альт</i>	53	42,06%
4.1. Звук	<i>das</i> <i>Kontrabassetthorn</i> ‘контр басетгорн’, <i>die</i> <i>Kontrabassposaune</i> ‘контр бас-тромбон’	77	24,60%	<i>тембр-комуз,</i> <i>контрафагот</i>	24	19,05%

4.2. Методи походження звуку	<i>der Klaviaturzither</i> ‘клавіатурна цитра’, <i>das Hammerklavier</i> ‘фортепіано’	56	17,89%	котяче фортепіано, вібрація струни	28	22,22%
4.3. Установки	<i>das Crashbecken</i> ‘креш’, <i>das Ridebecken</i> ‘райд тарілки’	4	1,28%	хай-хет	1	0,79%
5. Призначення	<i>das Signalhorn</i> ‘сигнальний ріжок’, <i>das Jagdhorn</i> ‘мисливський ріжок’	46	14,70%	пастуший дзвоник, панська бандура	5	3,97%
6. Походження	<i>die Clairseach</i> ‘кельтська арфа’, <i>das Bersaglierihorn</i> ‘ріг бесальєрів’	13	4,15%	критська ліра, китайські дзвони	13	10,32%
7. Винахідник/ присвята	<i>der Gravikord</i> ‘гравікорд’, <i>das Saxophon</i> ‘саксофон’	11	3,51%	Мамаєва кобза, гітара Ворра	17	13,49%
Разом		313	100%		126	100%

